

12

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE

19
13.

**VENA PORTÆ
PORTA MALORUM
HYPOCHONDRIACO-SPLENE-
TICO-SUFFOCATIVO-HYSTERICO-
COLICO-HÆMORRHODARIORUM.**

QUAM

DEO BENEDICENTE,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO JUVENTUTIS PRINCIPE

DN. FRIDERICO WILHELMO,
MARCHIONE BRANDENB. ET ELECTORATUS
HEREDE, AC RELIQUA,
JUSSU GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ,

SUB PRÆSIDIO
DN. GEORGII ERNESTI STAHL,
D. ET PROF. PUBL. JAM DECANI,

PRO LICENTIA,

Summos in ARTE MEDICA Honores, Juraque & Privi-
gia legitime capeffendi,

Ad d. XXII. Februar. horis locoque solitis,

Publicæ disquisitioni proponet

JOACHIMUS PETRUS GAETKE,
LUNEB.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,
Litteris CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typ. *Recusa 1726.*

15

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS

DE

VENNA PORTAE

PORTA MALORUM

HYPOTHESIS

THEORETICA ET PRACTICA

COLICAE MORBIDISSIMAE

DE

CAUSIS ET SYMPTOMATIBUS

ET DE CURA

DR. FRIDRICH WILHELM MO

PROFESSORIS

PHYSICAE

IN

DR. GEORGII

PROFESSORIS

PHYSICAE

IN

PHYSICAE

PHYSICAE

PHYSICAE

PHYSICAE

PHYSICAE

PHYSICAE

PHYSICAE

PHYSICAE

PHYSICAE

PROOEMIUM.

Circulationem sanguinis, seculi præteritis, imo ætatis propemodum nostræ inventum esse, uti vix quisquam dubitat: ita si illi, qui Hippocrati quoque, & juxta eum aliis successoribus ejus, eandem notam fuisse, arbitrantur, de aliquali solum opinione, & quod, ut loquimur, suboluerit tale quiddam his viris, intelligunt, facile largimur: sin autem de magis exquisita notitia, & accuratiore scientia id intelligant, tantum abesse putamus, ut id evinci possit, ut potius vel hodiernam adhuc circa hoc negotium difficultatem, quenquam attentius talia pensitantem diffessorum esse conjiciamus.

Quantumvis enim satis in sensus incurrere videatur, motus hujus veritas & usus exinius: illa quidem tum e ligaturis in vivo corpore, tum maxime e valvulis, quæ vasibus his infixæ, motui illi plane mechanice aptatæ sunt: usus vero partim e necessaria perpetua concussione sanguinis, qua ille fluxillis conservatur, & a coagulatione præservatur; tum a variis tenuioribus, salis, acris, & queis

A

queis

queis, mucidis, heterogeneitatibus; hinc inde depuratur:

Ingenue tamen fateor, vix uspiam hactenus visum esse, aut ad manus pervenisse ullam deductionem, quæ explicite inculcauerit, ubinam magis fluidifica illa concussio, ubi vero specifica depuratio præcipue peragatur, cum tamen ex hac comparatione, luculenter deinceps elucescere deberet, imo posset, cur, quando magis discussione sanguinis, imo portionis de ejus massa resolutione in Serum, adeoque imminutionem ejus totius. Quanti opus est, major commotio ejus circa illa certa loca celebretur: circa altera vero ista, major ipsius congestio, & horum ipsorum locorum, prævia specialis præparatio peragatur, & cur in hoc posteriori casu, in impeditiore negotio, infarctus, stases, inflammationes &c. mechanica profus habilitate facilius eveniant, quam in altera illa. Ut taceamus, quod varia consecraria paulo leviora, unice forte ex hac certitudine, mechanicam suam fiendi rationem petant.

Ingens sane illud negotium, quomodo, imo quod sanguis possit, & soleat, in certis partibus specialibus coæcervari, & tamen non ullibi pure subsistere, seu obstructionem vel inferre, vel pati, necesse habeat: porro, verus modus fiendi, & efficacia salubris, aut ad minimum adutilem finem mechanicè conspirans, refrigerentia horrida, in Paroxysmis Februm certarum: hæc omnia, inquam, ab hoc Circulationis motu tum mechanicè, tum moraliter seu finaliter pendentia, quantum peruestigata, nedum quousque evulgata & perspecta sint, malim sane doceri, quam docere.

Sicut vero universum hoc pulcherrimum machinamentum, eximie exalciatam certitudinem quam
ma-

maxime meretur: ita non exiguam quoque utilitatem habet, diligentior & solertior evolutio particularis illius motus, & veluti privatae Circulationis sanguinis, quae circa Venam portae contingit.

Quae cum circumstantiis spectatu per quam dignis, a reliqua Circulatione differat: in se etiam peculiare admodum compendiosos Mechanismos habeat: praeter ea vero socius respectus, & communicationes inter viscera quoad situm admodum dissita apparentia, involvat: penitentiorem evolutionem praeter multis aliis partibus meretur:

Neque hoc tantum ad historiam Physico-Mechanicam deprehendendam & texendam: sed tanto magis ad Medico-Pathologicum usum, & veram Aetiologiam tam Pathologicam, quam Therapeuticam diversorum malorum, Hypochondriaci, Hysterici, Spleneticus, Haemorrhoidalium, Colici, Cardialgicorum, Haematemicorum, Menstrualium, Suffocativorum, Ictericorum, Asciticorum, imo Convulsivo-Epilepticorum &c. Physico-Mechanica certitudine comprehendendam:

Unde quidem hoc ipsum negotium quanta fieri potest brevitate & perspicuitate evolvere & enucleare, ut non nullius operae & industriae opus censemus, ita publici speciminis loco elaboratam exhibere, suscipimus, supplicibus precibus Divinam gratiam implorantes, ut dignetur nobis gratia sua ad successum & usum propositi nostri benignissime subvenire.

ANATOMICA,
DE SITU ET STRUCTURA
VENÆ PORTÆ.

DE nomine *Venæ portæ* non quidem admodum necessarium esset, prolixum esse; interim neque nocuerit, verbum de eo profari.

Hippocrates de Anatomis; *In jecore*, inquit, *duas esse ὑπερκροθωσίας* seu eminentias, *ἃς καλεῖσι πύλας*, quas *portas* vocat;

Unde & *Galenus*, de usu partium lib. IV. Cap. 2. inquit, virum quendam antiquum, Naturæ sine dubio peritum, *portæ* appellationem indidisse,

Et *Vesalius*, de Fabrica corporis humani, e *Galeno veterum* quempiam operum Naturæ peritum, ante Hippocratem, nomen *portarum* imposuisse. Allegans adhuc semel hanc opinionem *Galeni*, e lib. VI. de Placit. Hipp. & *Platon*.

Accedunt his alii Anatomici, & in specie quidem *Riolanus*, *Enchiridii Anatom.* lib. 2. Cap. 20. ubi hiatum in cava parte *hepatis*, *portam* vocari, & venam nostram Venam *ad portas*, notat.

Columbus, verbo; *Laurentius* & *Veslingius*, vix hoc ipso, mentionem eius faciunt.

Interim, ut hi omnes, & qui ipsos alias sequuntur, *portam* venam inde dictam esse, suscipiantur, quod per illam, quasi per primum ostium, Chylus in Sanguinem, imo secundum antiquiores in *hepar*, ut ibi convertatur in sangu-

guineum ingrediatur: ita exquisitiore paulo fundamento niti videtur *Casaubonus*, in Not. ad *Capitolin.* qui τὸς θύρας (ἢ ἱεροσκόπος, *victimarios extispices*, in eminentias hepatis animalium scrutinio, præcipue superstitionem suam exercentes:) hepatis hæc, πύλας appellatas esse, recendet: Idque ex *Hesychio*, quem quidem hic doctè emendat, simulque *Meursium* in *Atticis*, Lib. IV. Cap. 3. ad eundem locum citat, Doctissimus, & solertissimus quondam *Medicus Criticus*, *Cassp. Hoffmannus*, Comment. in Galen. de Usu part. num. 189. cui hæc debemus: Ut & appellationem *Fissi* Araspicum, sive διασφαγῆς *Herophili*, 6. Ex. Anatom. 8.

Arabibus, *lactea* alias hæc vocatur Vena, quamvis *Avicenna* Lib. I. Fen. I. Doctrina 5. Sum. 5. Cap. 2. *portæ* nomen alludat, ut & præced. Cap. I. nisi quod hic officium ei tribuat, quod *nutrimentum*, nempe secundum ipsos *Chylum* seu *lac*, ad *hepar* vehat: Quod idem *Haly* 2. Theo. Can. 12. censet.

Undecunque itaque appellatio fluxerit, est utique hæc hodieque recepta, ut Vena hæc *Vena portæ* appellatur.

Sita est in abdomine; & quidem specialiter disseminata, tum in partem *sinam hepatis*, tum ad *ventriculum*, *splenem*, *omentum*, *mesenterium*, *intestina*, imo in *femina*, aliquot ramulis ad cervicem *uteri* quoque distributa.

Exquisitam ipsius *structuram*, ut *Columbus*, *Veslingius*, *Laurentius*, propemodum plane præterierunt; ita propriores quidem, paulo solertius descripserunt:

Depinxit vero maxime graphice inter omnes, *Vesalius*, cum in Opere suo latino, typis *ligno incisis*, tum in

iisdem typis, Tabularum nomine, cum vernacula germana interpretatione, *eri incis, Noriberga impressis, 1551.*

Quoad notabilem vero rami *Hemorrhoidalis interni* derivationem, ramo ipsius *Splenico*, nemo melius Figura expressit, quam *Philip. Verheyen* in suo opere: Qui etiam laudem hanc graphicæ delineationis, in multis aliis meruit.

Dividitur nempe in *truncum*, & divaricationes, seu *ramificationes* diversas; ubi ab aliis maxime *truncus* ejus, & ramificationes *intra* hepar disseminatæ, Venæ portæ nomine strictius censentur: *inferiores* vero ejusdem divaricationes, *mesaraicæ*, a partibus, quas percursant, denominantur.

Dispersitur nimirum portio Venæ hujus *inferior*, insignioribus ramis duobus, *Splenico*, & *Mesaraico*; minoribus vero, *Gastricis*, & *Duodeno-Pancreatico*: licet *Gastricus inferior*, seu *Gastro-Epiploicus*, nonnunquam in *brutis* præcipue a *Splenici* trunco oriatur.

Splenici rami, mox ubi a *trunco* secessit, insignis & capax propago, est ramus, seu Vena *Hemorrhoidalis interna*, quæ mox deorsum, ad intestini *recti* inferiorem portionem, *sphithamæ*, circiter longitudine illud ambiens, distribuitur:

Alter satis capax hujus portio pergit sinistrorsum, ad ipsum *Splenem*; in quem quidem, in *homine*, mox immergitur, & ibidem quasi perditur: in *brutis* vero ramos capaces tantum intromittens, aliquot aliis ad *ventriculum* excurrit.

Ubi quidem etiam in *homine*, apice veluti quodam, seu ramo non ita exili, ad *ventriculum*, & quidem *κοιλίαν*, seu ventrem ejus, protenditur: nempe ad portionem illam

illam rotundam, quæ mox sub orificio ipsius *superiore*, seu œsophagi ingressu sita est: Ubi *vas breve* appellatur.

Altera, capax pariter, portio, canalis nempe mox in multos *minores* tubulos distributus, qui ipsi in innumeros *minores*, & *minimos*, dispescuntur, nomine *Venarum Mesaraicarum* notatur.

Sunt hæc, ut dictum, Vasa primo quidem non ita numerosa, (neque tamen perpetuo definiti numeri) quæ vero mox in plurima numero alia fatiscendo, exiles quidem aliquot ramulos, hinc inde, tum ipsi substantiæ membranæ *Mesenterii* largiuntur: tum ad intestina omnia reliquas copiosas propagines distribuunt.

Ubi quidem non minus in *homine*, quam *brutis*, notabilis est, insignis illa *arcuata* structura, qua plures numero hujusmodi propagines, ab *intestinis* redeuntes, versus *centrum Mesenterii*, in angustius spaciam, coeuntes ad dictos illos *maiores* ramos colliguntur, simulque *Mechanica* pulchra dispositione, ex amplo *circuitu*, ita commode, in arctam *centralem* collectionem revertuntur: pulchra hic etiam, ut in aliis, structuræ corporeæ partibus, *Mechanismi* simplicitate.

Extremitates horum vasorum, disseminantur copiosissimis ramulis, in tunicam intestinorum mediam, renacem, membranofam, quæ vulgo *nervea* dicitur: & incurrit in nudum etiam oculum numerosissima illorum in has partes divaricatio: ingrediuntur vero majusculi illi rami, e quibus hi *minores* propullulant, inter fibras tunicarum externarum *carnosarum*: unde etiam *constrictis* magis intestinis, adeoque *tensis* hisce *carnosis* fibris, liber *transitus* sanguinis, eo ipso sensibilibiter sufflam inatur.

Splenicus Venæ portæ ramus, procedit e *dextro* latere nem-

nempe e medio fere *hepatis*, versus sinistrum, ad *splenem*, accumbendo per transversum, ipsi *postica* parti *ventriculi*: & attingendo superiorem limbum *omenti*, ad quod etiam in hoc loco non paucos ramulos, *in brutis* præcipue, protendit.

Ramus ejus bene capax, qui per *duodeni* maximam partem excurrit, serpit inter hujus *superficiem*, & *pancreas* illi accubens; ita, ut ramificationes illæ copiosæ, quæ uno latere ad duodenum, altero ad pancreas distribuuntur, ipso suo nexu hæc duo viscera conjungant.

Ramificationes Venæ portæ, quæ in *hepar* distribuuntur, subeunt, & perreptant non tantum, ut antiquitus & vulgo creditur, *inferiorem* ejus quasi medietatem, ubi concavam sive *sinam* figuram habet; sed perreptant abundantissimi ipsius rami, universum omnino *hepatis* latifundium: quamvis negari non possit, quod præcipuæ *capaciores* ramificationes, quæ statim primas trunci Venæ portæ divaricationes constituunt, potissimum circa medietatem ejus *transversam*, porrigantur & extendantur, unde tamen minores, & minimas suas propagines undequaque dimittunt.

Occurrit hic, notabilis illa *hepatis* ipsius, circa has Venæ portæ ramificationes, structura, ubi nempe de ipsa *externa membrana*, quæ totam hepatis superficiem obtegit, omnes illæ *cavitates*, quas rami hi Venæ portæ perreptatione sua explent, hac eadem *superficiali* hepatis tunica simul investitæ deprehenduntur: ita, ut nusquam, quousque Cultelli acutissimi & oculorum acies, penetrare valet, Vena portæ *intimam* hepatis substantiam ingrediatur, sed ubilibet *tunica* hepatis, quasi *vagina* quadam, involuta incedat.

Im.

Imposuit hæc res quibusdam, ut inde inducerentur ad credendum, quasi hæc portio Venæ portæ, quæ ita in *hepate* multipliciter distribuitur, *duplicem* tunicam, ad *arteriarum* æmulationem, nacta sit: unde ulterius prolapsi sunt, ad supponendum, quasi hæc pars Venæ portæ, *motum pulsatorium* exerceret, eoque *progressum* sanguinis sui contenti, in & per *hepar*, ad *Vena cava* ramos, perpetraret: insigni videlicet circa totum negotium *pulsationis* in arteriis, hallucinatione.

Sed refellit hanc opinionem abunde duplex illa circumstantia, primo, quod hæc *vaginalis* tunica nequaquam cum ipsa Venæ portæ *propria* membrana arcte cohæreat, sed tantum cum ipsa hepatis *substantia*; secundo, quod sub eadem, ad latus ramorum Venæ portæ, comprehendatur & occultetur par numerus ramulorum *pori cholodochi*: ubi præcipue autopsia ostendit, quod hæc duo *tubulorum* genera a dicta illa membrana adhuc *laxe* satis investiantur.

Verus est opinio, quamvis, ut multa alia, exoletæ antiquitatis, hodie quasi postliminio apprehendatur, quod *transitus* e vasis magis magisque angustatis, in alia similiter valde angusta, sed ex his *angustis* sensim in amplio *capacitatem* abeuntia, fiat per *anastomosis*: i. e. quod extremitates unius talis vasis, e quibus sanguis in alterum *transmitti* debet, in ipsa *oscula* seu subtiles hiatus extremitatum harum *recipientium*, inferantur; aut potius, saltem per *flexuram* quandam, in ipsas majores illas ramificationes abeant: ita, ut v. gr. Venæ *cavae* ramificationes Hepaticæ, hoc sensu, nihil aliud essent, quam ipsius Venæ portæ, *continuationes*, quæ in medio sui itinere, in multos exilissimos canaliculos divisa, u-

trinque extra *hepar*, rursus in unum amplum canalem abeat, & eductis illis minimis numerosissimis, sensim rursus in majores capaciores, eo ipso vero pauciores numeros ramos, efformetur.

Sed, quemadmodum difficultates, quæ hanc opinionem premunt, & improbabilem reddunt, *D. D. Pres.* in *Dissertat. de Mechanismo Motus Sang.* sufficienter notavit: inter quas quidem rationes, *a priori* quasi, maxime attendi meretur, quod structura talis plane necessaria non sit; & *a posteriori*, quod in partibus discissis nulla communio post coalescentiam amplius obtingere possit: imo etiam quotidiana *exempla* (v. gr. *Vesicarum* animæ ambulatione, aut combustione, quarum humor, si non aperiuntur, sponte rursus in vasa resorbetur) illud abunde comprobant: ita hic loci denuo prolixè eadem tractare, præter rem fuerit.

Respondent potius Argumenta, ab ipsa quoque *Experientia* & *Autopsia* desumpta, his *rationibus*; Licet enim aliqui *Anatomici* remotiorum annorum, non modo inventas tales *Anastomoses* tradant, sed figuris etiam expriment: Refelluntur tamen a contraria *Experientia* talium, quorum reliqua in his negotiis, imo aliis consimilibus, exquisitissima solertia, palmam mereri, vix ullo dubitante, videtur: Inter quos, cum ipso *Glissonio*, *Malpighium* nominamus.

Unde missis his mutuis *inofuscationibus*, attingimus potius ipsarum insigniorum ramificationum *Venæ portæ*, extra *Hepar*, nempe in *Mesenterio*, occurrentium, situm, inter *duplicaturam* hujus membranosi Corporis; dum videlicet una lamina, *supra* ramos hosce, altera *infra*, eosdem in medio comprehensos habent, ut *pressoria* stri-

stricatura, capacitatem illorum mutare, adeoque & Sanguinis *motum* per eosdem, subinde facile alterare, possint.

Ubi simul præterire non decet, quod locus ille, quasi *centrum*, *Mesenterii*, ubi *ramorum* horum, ex ipsa vena portæ, *divaricationes*, quasi primo prognascuntur, quod, inquam, portio illa *Mesenterii*, ipsis *processibus Diaphragmatis*, ubi in tendines abeunt, circa infimas vertebrae *thoracis*, sic satis tenaciter, per fibras cohaereat. Unde quidem Pathemata illa *Consensualia* Diaphragmatis, *Suffocativa*, *suspiciosa*, *anhela*, turbis circa *venam portæ* accedere solita, *mechanicam* suam oriendi rationem habere videntur.

Superest annotare, quod in *portæ vena*, *valvula* non æque reperiantur, atque in externorum venosorum canalium ramis; Quod maxime propter ipsum *rugosum* & *tortuosum* Situm ejus per *Intestina*, & ipsum *Mesenterium*, factum fuisse hariolamur. Præcipue cum *truncus* ejus, ab *exitu* suo e *Mesenterio*, cum hepate *angulum* quadantenus, licet obtusum, formet, ut ita minus facile aliquid ex ipso in ramos relabi possit.

Rami vero ipsi, proxime circa *intestina*, *arcuata* sua structura, facilem transitum ex uno minore, ad arcum illum pluribus communem, suscipiunt, sicubi in uno aut altero, regurgitatio aliqua contingeret.

Nequaquam vero præterire fas est, quod rami venæ nostræ per Hepar distributi, in solidiore hujus substantia ita *suspensi* sint, ut liberrima cavitare, quæ ne quidem collabi seu *convolvere* possit, perpetuo patuli teneantur; Ut adeo *Progressus* Sanguinis per ipsos, promptissime fieri possit: Quemadmodum ipsi etiam venæ *ca-*

ve ramī, hæc eadē *rotunditate patula*, visceri huic veluti *in sculpi* hærent, ut sanguinis *receptio* in illos, e *venæ portæ* ductibus, tanto *facilius* procedat.

Ne quidem *Umbilicalis* Venæ, cum *Vena portæ* communionem, silentio involvere placet; quamvis potius officii *Hepatis*, quam directæ nostræ tractationis, explanationem respiciat.

Nemo recentiorum est, qui *communione* venæ umbilicalis, cum *Vena portæ* neget; de *modo* tantum est dubium.

Veslingius, & *Commentator* ejus *Blasius*, quod in *venam portæ* definat *vena umbilicalis*, statuunt.

Bartholinus in *Renovata Anatomia*, (in *Reformata* enim non meminerat:) ad ipsam *venam cavam*, & quidem prope *dextram Cordis auriculam*, terminari vult *venam umbilicalem*: Foramine tamen hiare, seu, ut loquitur, *perforari*, in *venam portæ*.

Manchettus *duplici* insertionē gaudere tradit, una in *venâ portæ*, altera in *cavam*.

Verheyen idem affirmat, nempe quod *vena umbilicalis*, partim in *vena portæ*, partim in *vena cava*, radiceatur; Ita, ut non solum *status*, sed etiam *mediocris magnitudinis Stylus*, e *vena umbilicali* facile ad *cavam* adigatur.

E quibus quidem *circumstantiis*, uti arduum fuerit, *fidei* alicujus ex hisce pure detrahere; Ita ad minimum ubi *frequentior occasio* obtingit, talem *diversitatem observandi*, operæ pretium fuerit deprehendere; numquid vel *perpetua aliqua convenientia*, vel *frequens tantum naturæ quasi lusus*, *diversitatem* hanc as-

ser-

fertionum suffulciat. Quod proinde ulteriori, & quidem repetita sæpius, Experientiæ commendamus.

Notantes interim illum unicum, & quidem præcipuum, quod utique Vena *umbilicalis*, in *portæ* venam ingreditur; idque nemine contradicente.

An vero, aut *quatenus*, & *quanto* ductu, in venam *cavam* quoque pateat, & an utique *perpetuum* quiddam illud sit, ulteriore impofterum perveftigatione indigebit.

Tandem reminiscimur comparationis illius, qua *Veteres* jamtum totum *Systema* Venæ portæ, *Arboris* similitudinem repræsentare rati sunt; Unde & appellatio *σελεχιδίας* apud Græcos, ipsi jamtum *Galeno* usitata:

Quam quidem *similitudinem*, ut in se vera, & oculorum testimonio, concinna admodum existit; ita neque nos, neque quenquam alium improbare debere, arbitramur; Tanto magis, cum etiam *Motus Humorum* per hanc venam utique examuffim respondeat generali distributioni *Succi*, per arbores circumpulfi.

Unde attendendus solum est verus sensus atque *Scopus Henrici Pauli*, in *Anatome Anatomes Billianæ*, cap. IV. siquidem non disquirere ibidem instituit, *an vena portæ trunco arboris jure comparetur* (ut habet *Index Veslingiano Blasianæ Anatomix*) Sed tantum, *an Succum nutritium*, ex Intestinatorum cavitate, & ipso ventriculo, per Mesaraicas suas divaricationes, suscipiat, & ad *venam cavam* (velut volebat *Riolanus*, ad *arteriam Cæliacam*) transvehat. Sed hæc tetigisse iussicerit.

SECTIO II.

PHYSIOLOGICA.

DE PROGRESSU SANGUINIS,
ET MOTU VENÆ PORTÆ.

DE Structura partium, *numero, figura, textura, situ, connexionione*, certos nos reddit ANATOMIA, *prima* proinde totius Medicæ *Theoreticæ* Doctrinæ pars; De officio & usu earundem, ad quosnam effectus, has partes, ut *instrumenta* sua, *Agens* in Corpore Animato, vulgo *Natura*, adhibeat, considerat PHYSIOLOGIA, ab hac, *Natura* nempe, denominata.

Ufus nostræ Venæ est, ut omnium, vehere Sanguinem, imo *revehere* e partibus, versus Cor:

Diversitas vero, ab omnium reliquarum venarum Systemate, illa subest. Cum omnes reliquæ venæ, ex *angustioribus* initiis, magis magisque in *ampliorem* capacitatem abeant; Et hæ ipsæ capaciores portiones, denique in unum *capacissimum* canalem, nempe truncum *venæ cavæ*, sese exonerent: qui in ipsum *alveum*, dextrum cordis ventriculum, promptissimo lapsu, effundit quod continet:

Ita in *Vena portæ* contrario modo sese res habet, quod illam partem attinet, quæ *Hepar* subingrediens, in plurimas minores & minimas divaricationes dispescitur.

Cum enim per illas exiles venas, quæ per *Intestinalium* tunicas, præcipue *nerveam*, disseminatæ, & per *Splenem, Omentum, Ventriculorum, Pancreas*, distributæ sunt, sanguis e minoribus ad majores capacitates, & denique ad maximam, *truncum* ipsum Venæ portæ, pergat eodem ritu, ut in aliis venis:

Hac parte, e *trunco* hoc ipso, denuo in *arctum*, per an-

angustos, imo *angustissimos*, canaliculos, seu ramos, progredi cogitur, & motum non simpliciter *refluum* subire, qui quidem ex *arcto* in *patulum* est valde facilis & proclivis: Sed *progressivum* & *pressivum*, ut ita loquar, qui nempe ex amplitudine insigni, per *angustissimum* iter deinceps eluctetur.

Unde utique hoc maxime nomine, nempe ratione *termini* Motus Humorum, similitudinem arboris pulchre prosequitur *Portæ* vena.

Sicut enim in arbore succus, per tenerrimas *radices*, versus *truncum* promovetur: Et *trunco* vero per *ramos* distribuitur, & ad *apices* horum, *foliorumque* *fimbrias* & *margines*, extruditur: Ita etiam in *vena portæ*, *Sanguis* ille, quem ex *arteriis, celiaca & Mesentericis* recipit, primo quidem per *Mesaraicas, Splenicam, Gastricas, Epiploicas, Duodenam*, &c. pergit ad *truncum*; Inde vero in *Hepaticos* ramos, ramulos, quin ramulorum ramulos, progrediendo, diffunditur in & per *Substantiam hepatis*: Eamque emensus, relabitur denuo in *radiculas venolas Vena Hepaticæ*, de profapia *Vena Cava*, copiose, & insigni capacitate, exporrectas.

De *progressu* hujus, in vena hac contenti, *Humoris*, dubium nullum est, quin hoc motu progrediatur. Quæstio, jam inde antiquitus, maxime vero propioribus annis, ea præcipue fuit, *qualisnam* proprie Humor, in *Vena portæ* feratur; *Sanguis* ordinarius, & universo reliquo *Sanguini* conformis? An vero *peculiaris* aliquis, ab isto diversus? An denique *Chylus*, seu succus *Nutritius*, sive *crudior* adhuc, sive cum *Sanguine* attemperatus?

Sanguinis certe præsentiam, suadet *avτοψία*; *diversitatem* hujus, a *venoso* *Sanguine*, monstrare & quidem
in

in Corpore sano, ante decem aut plures horas pasto, motibus Corporis interim ad tolerantiam exercito, frustraneum fuerit conamen.

Quod enim Veteres de *cruditate* hujus Sanguinis loquebantur, non experientiae, sed *opinionis* erat. Cum enim de perpetuo progressu & *circuitu* Sanguinis, certi non essent; Has vero venas, non modo ad intestina copiose diffundi viderent: Sed etiam nullas adhuc alias vias perspexissent, per quas *Chylus*, seu portio ciborum *alimentaris*, a crassis fecibus secedere, & ad totum Corpus distribui posset: Tanto magis, cum in ipsis embryonibus, Venæ *umbilicalis* insertio, ad eandem venam portæ, & hepar, fiat: Concluserunt inde, quod ipse quidem *Chylus*, in venas *Mesaraicas* illabatur, in iis que mox in Sanguinem convertatur: *Crudiores* tamen adhuc, & minus *subtilem*, aut *Spirituosum*: Sed qui completam suam teneritudinem, & *Spiritus* $\Phi\upsilon\tau\iota\kappa\acute{o}\varsigma$ & $\Phi\upsilon\sigma\iota\kappa\acute{o}\varsigma$ informationem, in *Hepate* demum, ut harum rerum officina, nanciscatur. Vid. *Riolan. Anthropol. L. II. c. 21. n. 4.*

Interim tamen non prætereundum, quod plerique fere censuerint, esse utique bonum quoque sanguinem in ipsa vena portæ; Et quidem tum illi, qui in *vena cava* existat, geminum, tum ob viciniam *hepatis*, tanto copiosius forte *Spiritu* illo *Vegetativo* irrigatum: Et hunc quidem *Nutritioni* Intestinatorum, aliarumque a ramis venæ portæ pendentium partium, destinatum, opinati sunt. Vid. *Laurentius lib. 4. cap. 4. Archangelus, Lect. 13. Bauhin. l. I. c. 18. &c.*

At vero *Recentiores*, sub primum tumultum & alterationes circa *vasa lactea* & *Circulationem* Sanguinis deprehensam, excludere Venam portæ, & propagines ejus

ejus *mesaraicas*, ab omni commercio *chyli*, ejusque trans-
 missioni, satagebant. Unde *Bilfiana* illæ, & *Anti-Bilfa-*
na, demonstrationes, quas vel allegare, nedum recense-
 re, longum sit. Vid. *Pecquet. Exer. Anat. & Heemsterhuys*
Mellis aurea, *Stenon. obs. contr. Bilf. Pauli Anatomie*
Anatomie Bilf.

Interim, ubi primus impetus resedit, & respirare a
 partium studio, licuit curiosis, per varia experimen-
 ta fati deprehensum esse apparet, quod utique per venas *me-*
saraicas, haud multo minus *chyli* imbibatur, & cum San-
 guine ad *Hepar* feratur, quam per ipsas ita dictas *Lactæas*
venas seu vasa. Quod partim *Bilfius*, & *Hornius* partim
Svvanmerdam, & *Deusingius*, imò & *Willisus*, Phar.
 Rat. Sect. I. c. 2. experimentis & rationibus, adstruunt.
 Quibus tanto majorem lucem affundit Experimentum
 a Celeberr. *Bohnio* hunc eundem in finem commenda-
 tum *Exercit. Physiol. V. th. 22.*

Et placet omnino hæc sententia, præcipue quia Ex-
 perimento ipso dilucescit, a *posteriori*; Deinde etiam,
 quia a *priori* nihil est, quod *possibilitatem* ejus ullo modo
 prohibeat: Sed potius hic quoque satis certo confirmant
 hunc *Chyli* una cum Sanguine commeatum, variæ ratio-
 nes & Phænomena.

Primo enim, & in genere, *chylum* etiam crudio-
 rem & lacteum adhuc, cum Sanguine diu etiam ferri & ver-
 sari posse, videmus tam in statu naturali, ex ipsius *lactis*
 ubere prouentu: quam in præternaturali, in Febriticantibus,
 modo non nihil ad vires redeuntibus, quibus si
 mittatur Sanguis, refrigercenti ipsi fere ordinarie innatat
 feri plane *chyllosi* seu *lactei* insignis quantitas.

Secundo, quod *Mesaraicæ* venæ huic etiam usui qua-
 dan-

dantentus *destinatae* sint, innotescere videtur ex earundem *insertione*. Cum enim in toto Corpore, inauditum & invisum sit, vasa sanguifera, copiosissimis & velut innumerabilibus ramificationibus, ad *membranam* aliquam terminari; Cum *membrana*, ante omnia vero *densissima* illa, Intestinatorum, sic dicta *nervea tunica*, Sanguinis accessu copioso nullatenus egeant; Occurrit hic utrique non modo *venarum*, ut in *dura matre*, sed ipsarum quoque *arteriarum*, innumerabilis per hanc membranam divaricatio.

Fiet hæc vero, vel propter ipsam *membranam*, vel propter aliam ibidem sitam partem. Non propter *membranam*, utpote quæ *Sanguine*, ipsa per se, non modo nihil eget, sed *leditur* facile:

Aliud vero quidnam adest, nisi tunica *glandulosa-villosa*. Ad hanc vero, dixeris, quid Sanguis? Unice certe. Ad secretionem & *excretionem* portionis feri *mucidae*. De qua tamen prolixum hic esse, *ἄτοπος*, ad nostram translationem fuerit. Utile vero illud, quod, cum hac ratione *arterie*, ad ipsas *glandulas* miliares, seu ut aliis placet, *annulares* & *circulares*, *villosæ* tunicæ, pertingant; *Venæ* vero, ad sanguinem ex hisce receptandum, eodem utrique definant: Hæc ipsa vero tunica, sit illud intimum intestinorum veluti *filtrum* & *incerniculum*, per quod omnimodo *chylus* ad ipsa *lactea* vasa transcolatur. *Probabile* utrique, ex intima hac *vicinia*, evadit, quod Venosæ hæc ramificationes, præter Sanguinem, quem *primario* & *perpetuo* vehunt, *Chyli* quoque portionem, *secundario* & *stato tempore*, admittant.

Idque, *Tertio*, tanto magis, cum *Lacteorum* quoque *vasorum*, quibus nemo hodie *chylis* vecturam in dubium vocat, hic eadem penitus sit ratio. Quod videlicet illa
ipsa

ipsa quoque non nisi *secundario*, & *stato* tempore, *Chylum* recipient & transmittant; cum de cetero, *primarium* & *perpetuum* ipsorum officium, sit, *lymphæ* deductio: Adeo, ut verum penitus atque certum sit, eadem illa vasa, quæ *omni tempore* & perpetuo sunt *lymphatica*, certo tempore, nempe secunda aut tertia hora post pastum, evadere & conspici *lactea*: Id est, *lymphæ* illi, quam *perpetuo* vehunt, *chylum* quoque, suo tempore, sese immiscere.

Cui rei, *quarto*, suffragatur etiam, quod *copiosa* illa non modo, sed *capacia* quoque, *lymphatica* vasa, quæ ex Hepate prodeunt, nequaquam e solo sanguine *arterioso*, *lympham* suam accipere videantur: Siquidem revera *Hepaticus* ramus arteriæ *Cæliacæ*, longe infra hanc proportionem esse videtur, ut per ipsum tantum *lymphæ* ad *Hepar* feratur, quantum *tot*, & tam *capacibus*, vasis *lymphaticis* explendis, sufficiat. Ut absentiam *lymphatico-lacteorum* vasorum, in *volucrium* genere, taceamus.

Habeant ergo, & vehant utique, cum Sanguine, *chyli* quoque, & *lymphæ*, portionem, *Mesaraicæ* nostræ propagines: Et una cum usu *communi* venosorum vasorum, hunc etiam *proprium*, præsent. Profecto enim, si hic nullus fuerit, comprehendere vix poterimus, cui alteri fini operosa hæc *distributio* venæ portæ *intra* *Hepar*, instituta sit, præcipue si usus *attenuatorius*, simul insuper habeatur, ut fere in toto circulationis sanguinis negotio, hæctenus factum.

Circa Lienis, *in se*, usum & officium, hoc loco sollicitum esse, non convenit. Sufficit meminisse, quod *ramus* ille de *vena portæ*, qui ad hoc Viscus protensus est, ali-

alium hic quoque non habeat usum, nisi quod sanguinem inde *retorsum* vehat.

Unde etiam *Vasis brevis*, in *statu s. n.* nullus alius est usus, nisi ut sanguinis portionem, e ventriculi tunicis recipiat, & *retorsum* ferat. Quid vero *p. n.* fieri, non modo *possit*, sed etiam, in *Vomitu cruento*, & *Vomitu nigro-fulcorum squalorum*, *soleat*, inferius attingemus.

Diximus hæc de *progressu* Sanguinis, imo etiam *Chyli* atque *lymphæ* portionum, per *venam portæ*, ad & per *Hepar*. Et habemus in hisce assertionibus partim præeuntes, partim suffragantes, plerisque propiorum temporum Physiologos.

Alia est quæstio, quantum nobis quidem constat, vix a quoquam erudito condigne evoluta, de *Motu activo*, seu *impulsu* hujus Sanguinis, unde ille progressum suum, seu *Motum passivum*, nanciscatur.

Non loquimur de *Causa Efficiente* Principali, de qua quidem, in tota rerum Natura, aliquid solidum hodie exquirere, odiosum, ut ex receptis opinionibus sperare, frustraneum, est; Sed de causa magis *ministeriali, instrumentali*.

Cum enim huic *Progressui* Sanguinis, *secundum Naturam*, specialem *Motorem* præponere, ratio & observatio dissuadeat; sed præsto sint, attendentibus manifestæ, & quasi crasso modo *mechanicæ*, hujus *Motus* circumstantiæ, nempe tam *viarum* admodum concinna *dispositio*, quam communis velut ad hanc propeffionem *Elaæter*: Perquirendus proinde hic tanto magis erit.

Quod enim *prius*, nimirum *dispositionem* illam *viarum* concinnam, attinet, diximus superius, de *suspensionem* ramorum portæ *intra* Hepar; qui ita per membranam

nam

nam hepatis, ad solidam visceris hujus substantiam, & quidem ad cavos *cuniculos* quasi, huic fini fabricatos, *expansi* & affixi sunt, ut semper in *patula rotunditate*, circum circa *distracti*, ferventur.

Juxta illam vero, notanda utique simul venit, *exporrectio* horum ramorum *directa*, in longitudinem, similiter ita firma & immutabilis, ut nullus, ne minimus, ipsorum canaliculus, temere *reflecti*, *incurvari*, *comprimi*, aut ulla ratione proclivitas ejus ad fluxum Sanguinis, temerari queat. Interposita videlicet, & circumfusa, hisce, omnibus singulisque ramulis, est substantia hepatis, *glanduloso solida*: Quæ ipsos ita destinet, ut ubique in situ *directo* progrediantur, neque mutari, *complicari*, *intricari*, aut ullo modo *turbari*, queant.

Posterius, nempe *Elaterem pressorium*, quod concernit, quo actualis *propulsatio* sanguinis, per vias dicto modo dispositas, contingit; Quemnam insigniorem, & partibus hisce propiorem, quæremus, quam ipsam *Respirationem*?

Hac enim dum *Diaphragma* complanatur, & ipsi abdominis *musculi* tenduntur; Ibi quidem *deprimitur* nonnihil Hepar, hic *reprimuntur* intestina, ut Sanguis per *Mesenterium* ad *centrum* veluti suum, nempe *truncum venæ portæ*, constringatur. Coacto ita sanguini, *apprimatur obviam*, ipsum Hepar; Sed sine substantiæ suæ, nedum canalium per ipsum distributorum, *compressione* seu constrictione: ita fit promptissimus sanguinis, *ad, in, & per* Hepar, & quidem propulsorius seu *pressorius*, progressus.

Quemadmodum vero hic *Motus*, est insignior ille, & fortissimus *impulsor*; & quidem *Universalis & equalis*

vis, totius progressus per venam portæ: Ita *specialis*, *particularis* quoque subinde, & *inequalis*, *placidus* ante omnia & quasi *tacitus*, successus hujus moderator, est *Tonicus Motus*.

Qui, ut in *Intestinis*, ab omni ævo notatus, *peristaltici* nomine insignitus est: Ita in *Mesenterio*, s. n. quidem non æque attenditur: P. n. vero, & communissimis quidem exemplis, abunde sese offert, *spasmodicis* exacerbationibus, tam in *singultu*, quam *suffocativis* fæminarum repentinis compressionibus: quas in *meditullio* quasi abdominis, & eo sensu fieri commemorant, ac si quis repente *duabus manibus* intima abdominis apprehenderet atque comprimeret. De quibus plura forte perpendendi, inferius erit locus.

Interim, uti sub præsentia in signis *Respiratorii* Motus, & manifesta *mechanica* dispositione *suius*, & reliquarum circumstantiarum, quas viscera Venæ portæ connexa, ad istum motum sortita sunt, de efficacia ejus dubitari non potest: Ita tanto magis abolefcit sola illa *trullio pulsus arteriosi*, prout eandem jamdudum omni rationi molestam reddidit, insignis illa *inequalitas* proportionis, quæ inter *magnitudinem* arteriarum & venarum *mesaricarum* intercedit.

Licet enim de cæteris, attentionem utique mereatur, insigne illud *compendium* mechanicum, in toto fere Corpore, negotio *promotionis* Sanguinis *restatis*, adhibitum (& hæcenus quidem, quantum mihi constat, a primo forte *D. D. Præside* attentius animadversum) quo *arteriæ* non modo perpetuo ad *latus venarum* incedunt, sed & easdem hic illis *transcendunt*: Adeoque sua *pulsoria* dilatatione, ipsas quoque *venas* non parum afficiunt.

unt, (Quale quid ipsi quoque *ductui Thoracico* contingit, sub *arteria magna* arcte constricto, & ab ipsis *intercostalibus* arteriis, ad *aortam appresso*.) Præsentî tamen negotio nullatenus sufficit.

Simpliciter enim *refluum Sanguinem*, quique e *minoribus* ramis perpetuo ad *capaciores* progreditur, levis etiam impetus *pulsionis* satis promovet: Sed e *capacioribus* ramis per *minores*, imo *minimos*, eundem *propulsare* & adigere, majorem utique & vegetum proflus, impetum requirit.

Antequam Sectionem hanc finiamus, lubet adjicere, *communionem* Venæ portæ per ramos aliquot, præcipue de *hemorrhoidalibus*, cum *cervice & vagina uteri*. A quibus non injuria suspicio est, proficisci notabiles illos *consensus*, qui inter *mensium & primarum viarum* turbas, quasi *reciproce* fieri, observantur, *in genere: In specie* vero *Hemorrhoidariis* virorum pathematibus, gemini deprehenduntur. De quibus infra pluribus.

SECTIO III.

PATHOLOGICA.

DE PASSIONIBUS, VENÆ PORTÆ FAMILIARIBUS.

Venæ portæ *passiones* dum nomino, non solius hujus *canalis* læsiones, aut *Sanguinis* in ipso contenti vitia, intelligo; Sed omnium quoque eidem connexorum *viscerum* affectus, quatenus *vel* a venæ hujus & Sanguinis ejus turbis una concitantur, *vel* ipsimet venæ huic & Sanguini ejus, labem afferunt.

Ubi

Ubi quidem in genere præmoneo, quod simplicia vitia Craseos Sanguinis, & nominatim quidem iusto spissior ejus consistentia, quatenus motum ejus promptum sufflaminat, longe simplicius ad varios morbos, & symptomata provocanda, sufficere possit, quam multiplices illi hodie accusari soliti sapes. Præsertim, cum difficultas non minor, sed major subfit, in opinione de saporibus, nempe sequens.

Crasin Sanguinis iusto spissiores, aut abundantiam sanguinis, etiam floridi, consequuntur subinde & communiter, pathemata insignia Spasmodico dolorifica.

Hoc est Thema illud Præcticum seu Experimentale, quod Schismati opinionum ansam præbuit.

Qui sapes statuunt, Motum ajunt fieri mechanica ratione; quatenus videlicet particula sapida, id est Salino acres, fibras partium vellicent, adeoque irritent: Ab hac irritatione fieri motum, excussorium nempe & eluctabundum.

Confirmant hoc, sensu. Inde enim, a vellicationibus istis, subnasci dolores illos.

Qui sapes non admodum attendunt, Motus hos ajunt fieri organica ratione. Quatenus videlicet, cum a Crasi Sanguinis iusto spissiore, stasis ejus pollulet, a stasi corruptio, quæ est Mors partis: Natura harum rerum vigil præservatrix, potius Motus Tonicos (utpote s. h. promotioni Sanguinis in & per venas destinatos) intendat, ut ita sanguinem majore impulsu proprimat.

Ex hac Tonici Motus subtilissimi, per teneras fibrillas exacerbatione, id est, teneriorum fibrarum tensiva vibratione, nascitur sensus ille, tremulus, vibratilis, pulsatorius, sive pulsus arteriosi vicibus, manifesto & perpetuo

tuo exacerbatus, eoque ipso sensibus offerens genealogiam suam.

Differentia quæ inter has opiniones intercedat, censetur esse, quod hæc *posterior*, *Agens* aliquod, *quodædam* quadam ad agendum instructum, supponat. Hoc molestum videtur.

Sed obsecro, ut explicetur quid sit *irritatio*? Et annon ipsa quoque *irritatio* interat *sentiens*, & *propter, propter*, inquam, sensum agens? & quidem non propter sensum *simpliciter*; sed propter sensum *molestum*, quatenus *molestum*.

Firmat vero alteram illam opinionem, tanto magis, quod hujusmodi affectus, qui *saporibus* tribuuntur & *irritationibus* salinis, promptissime suscitentur & revocentur ab *animi pathematibus*: A Corporis vero motibus, imo & Corporeis & maxime *sapidis* assumptis, vel parum, vel sæpe omnino nihil.

Quid, quod simplicem *Craeseos* spissitudinem, aut parem ad implicandum progressum, *abundantiam*, sine omni *irritatione*, magis pure *mechanice*, motuum *inequales* impetus inducere, conceptui generali non refragetur.

Licet interim utique, illa *proportio* hujusmodi *Motuum* (quia *effectus* eorum ultimus, *utile* quiddam, & ad *commodum* totius Corporis conferens, deprehenditur) *directioni* certæ, non modo *ad finem*, sed etiam *secundum finem*, nempe ita ut ad obtinendum finem quadrent, magis manifesto tribuenda videatur.

Non essemus prolixi in his rebus, nisi *utilitatem* aliquam vel afferret, vel impediret disparitas Opiniorum.

D

Ita

Ita enim qui *saporibus* hic plurimum tribuunt, simul eo ipso haec inferunt. 1. Universos tales *Motus* esse pure & absolute morbosos & *passivos*, nullo vero modo ad *utilem* aliquem scopum collineantes, seu aliquo tolerabili sine *activos*.

2. Solis *Alterantibus* omnia agenda esse inferunt: Et quidem maxime *Salinas* potentias illas *absorbentibus*.

Quae utraque quantum fallant deinde *Praxin*, & quantas turbas ulteriorum *opinionum*, poscant, quibus tot novis *saporibus*, tot nova *absorbentia* affingenda sunt, attento, & *Practico*, patebit.

Ante omnia vero perit hac opinionum difficultate, vera *fundamenti* morborum talium cognitio: Ut inde vere *chronici*, imo *Habituales* successive, evadant: Neque illa methodo quicquam in ipsis obtineatur, quam ut *Symptomata* quatenus *spallentur*. Neque hoc nimis *frequenter*, aut admodum *diu*; quo *sepius* enim redeunt, praecipue ab *animi pathematibus* revocati, eo minus minusque satisfaciunt indies illa remedia, quoad denique penitus frustranea evadant: Interim vero *exacerbatio* haec *Motuum*, ita *assuefacta* sit, ut impostero neque *haec* neque *alia* mansuefiant *methodo*.

Quod maxime *D. Praesidis* ad omnes circumspectos *Practicos*, amicum est monitum, ut accurate *Experientiae* suae animum advertere dignentur, quo fundamento haec moneat, & quatenus *Experientiae* haec observatio respondeat.

Progredimur hinc directe ad ipsam nostram *Vene portae Pathologiam*. Ubi nempe considerare debemus
1. Laesiones *capacitatis* ipsius *Venae*. 2. Laesionem *consistentiae Sanguinis*, per illam transmittendi. 3. Indeque laesio-

fiones *Motus Sanguinis*, in his locis magis *passivas*. 4.
Denique vero læsiones & alterationes *Motus, partium* ve-
næ huic innexarum, *activas*.

Primum quod attinet, nempe *capacitatis* Venæ
portæ læsiones, contingit hæc duplici modo. 1. Dum ni-
mis *arctæ & angustæ* redduntur ejus propagines, ut San-
guis ita libere & copiose, uti debebat, penetrare & permea-
re ipsas non possit.

2. Dum *crassior* sanguis, non æque prompte per
Hepaticos venæ portæ ramos progrediens, *successivam*
Stagnationem, eoque ipso *dilatationem* seu expansionem
justo ampliorem Venæ nostræ parit, quæ *interioribus* tur-
bis, & præcipue quidem *æthivorum Motuum* exacerba-
tionibus provocandis, inservit.

Et videtur quidem revera, collatis bene omnibus
circumstantiis, longe frequentior, quam vulgo supposita
obstructio & angustia, esse, hæc nimia venæ portæ capa-
ciorum ramorum *distensio* p. n. : cum non modo Sympto-
mata illa *activa*, seu *Spasmodica*, adeo frequentia occur-
rant; Sed etiam ipsa *Martialia*, quicquid agunt, magis
leni & *successiva adstrictione*, præstare videantur, quam
venditato illo communiter *aperitivo-absorbente* effectur.
Tanto magis, cum *Galenica* quoque his passionibus uti-
liter opponenda, *Adianthina, Capillaria, Scolopendri-
na*, manifesta *adstrictione* polleant: Reliqua vero omnia
Carminativa, quo magis *Experientiæ* testimonium me-
rentur, eo magis *Nervina* efficacix esse observentur.

Prius illud, nempe propaginum venæ portæ *arctati-
o*, contingere potest, & solet, præcipue ab intestinalis
fistulæ *tensione & pressione*. Cum enim vascula *exi-
ssima* ultimæ venæ portæ propagines *Mesaraicæ*, termi-

nentur in tunicis intestinorum *intimis*: Quando Tunicæ hæ vel *Statibus* incarceratis distensæ, vel *Scybalis* impactis pressæ sunt, non potest fieri, quin *vascula* hæc ipsi intexta, adeo *comprimantur* & opprimantur, ut illo tempore, quamdiu talia durant, per illas *arteriolas* æque atque *venulas*, nullus pateat transitus.

Quale quiddam etiam in *Colicis* intestinorum torsionibus contingere, mechanicæ penitus rationi consonum est.

Posterioris generis incommodum, nempe nimia *distensio* venæ portæ, fieri potest, sive in *trunco* ejusdem, sive in *ramificationibus*.

In *trunco* quidem fieri posse, probabile ad minimum est: siquidem ille, exiguo illo spatio, quod inter *Hepar* & primas insigniores *ramificationes Spleneticæ Mesentericæ* intercedit, liber ab involucris, indeque tenuis omnino & distensionibus facile cedens observatur.

Ramificationum vero ipsius distensiones, quod attinet, præbet exemplum insigne earundem, & quod pariter observatores vix habeat, *Vesalius, de Fabrica Corporis Human. L. V. cap. 15. p. 663.* Ubi, cum Vir quidam, qui *stato tempore* menstruo, *Hæmorrhoidum* fluxum pati solitus fuerat, ex ictero nigro, cum mira Hepatis duritie, mortuus esset, deprehendit *Vesalius, venam hæmorrhoidalem* ejus, sub *Coli* intestini fine, & tota *recti* longitudine, in *Mesenterio* expositam, *pollicis* fere crassitiem capacitatem æquavisse, & sanguine *turgidum* fuisse: Conterminis *carvæ* venæ ramis, prorsus nihil immutatis.

Neque minus consideratu dignum exemplum, in *Physiologia Reformata* recenset *Celeberr. Wedelius*, ubi puerperam *Vomitu cruento* mortuam, exhibuisse vidit *vas bre.*

breve supra modum *turgidum*, & in cavitatem Ventriculi ita manifeste debilecens, ut etiam *pressione* digiti, aliquid Sanguinis inde exprimi in ventriculum potuerit.

Geminum penitus exemplum hic *Halis* quoque observatum est ante sesquiannum, a *D.D. Stange, & Dn. Hillero*, San. Gallensi, Med. Licent. qui in puella *Sanguinis Vomitu* diu & saepe exercita, hoc idem vas, prorsus eodem modo *turgesfactum & pervium* deprehenderunt.

Et esset sane optandum, ut frequentius in ejusmodi morbis, sectionem instituendi copia esset; praecipue vero illi, quibus copia talium est, etiam scirent, quid quaerere praecipue deberent: Sed consulat forte his quoque DEus & dies.

Meretur vero tum in hoc, tum *Mensium* negotio luculentius detegendo, si casus tales offerantur, qui Sectionem admittant, imitationem, dicitur *Vesalius*, cujus curiosum in hoc genere Scrutinium, circa *mensium* praecipue modum investigandum, omnino legi meretur, allegato loco, nempe de *Fabr. Corp. Hum. Lib. V. c. 15. p. 667*.

Licet vero omnimoda fere neglectio, attentioris considerationis *Vena portae*, etiam hodie (ubi minime decebat, pro reliqua scrupulositate, tam insignem rem *υπεροπαιν*,) adhuc familiaris, copiosiora exempla nobis non suppeditet; Monstrat tamen *a posteriori*, ipsa Symptomatum conditio, lucem aliquam, quae potius *infarctu distendente*, communissime gravari Venam portae, verisimile reddit, quam alia pura ipsius *obstructione*.

Cum enim *Spasmodica* maxime Symptomata, affectus circa venam portae haerentes, consequantur; ut rectissime jam pridem *Willisus* autumatus est: Compressione vero tali *Spasmodica*, potius via *infarctu* ali-

quo prægravata & distensa, quam simpliciter obstructa, expediri soleant: Non incongruum proinde nobis videtur, inde maxime argumentum petere, quod infarctus distensorius imprimis, eorundem causa existat.

Cui tanto magis suffragatur, duplex illa efficacia salubris, tum motuum Corporis, qui pressoria promotione propellunt restagnationes ejusmodi in vasis distensis; Tum præcipue remediorum Martialium, & iptorum Galenicorum supra allegatorum: Quæ utraque, cum manifeste satis adstrictoriam efficaciam in sese contineant, & tamen affectibus circa venam portæ maxime conferant; Dubium tanto minus nobis est, quin per frequenter a laxitate potius vasorum horum, quam ab obstructione aut angustia eorundem, pendeant plerique affectus.

Secundo loco recensimus læsiones consistentiæ Sanguinis: Quam ipsam præterea, jam modo dictæ nimix distensioni vasorum horum ansam præbere posse, monuimus.

Ubi, ut uno verbo repetimus e Physiologicis, quod Motus Sanguinis progressivus, quo Sanguis per poros partium transpeditur, sit primarius organisus, quo fluiditas ipsius perpetuo conservatur & instauratur: Ita contra, diuturniorem ejus subsistentiam, ipsitudini & condensationi ejusdem viam sternere, imo inducere eandem & fovere, simul monemus.

Huic vero negotio in toto certe Corporis systemate, nullus fere est aptior locus, quam ipsa vena portæ, & præcipue ipse Splen, Venæ huic cohaerens.

Cum enim ipsa vena portæ, in medio suo trunco, & ipsis primis Mesentericis ramis, non modo satis ampla sit; sed etiam Mesenterii substantia membranæ, mollis
satis

fatis & distensionibus facile cedens: Contra vero *progressus* & *regressus* Sanguinis, per ramificationes denuo arctas imo *arctissimas*, ejusdem, in Hepate satis impeditus: Concipere utique sine difficultate possumus, quomodo in hac vena, prae aliis, majori *congestioni*, & consequenter augmento *Spissitudinis*, hic quoque occasio praebeatur.

Quando enim Sanguis universus, jam aliunde *spissior* est: Ut a *Diaeta plena*, sed *justo sicciore*; *justo segniore*: *Justo frigidiore* & *mucidiore*: Simulque a reliquo universo *habitu Melancholico Corporis*, i. e. *poris arctioribus*, *vasis* capacioribus, *pulsu* vero *segniore* & *lentiore* (de quo proxime fortassis, ex ipsa hac Cathedra, pluribus agetur) Tunc in hac nostra *vena porta*, tanto magis *colligi*, *segius* progredi, & eo ipso hic *privatim*, tanto magis *crassescere*, potest Sanguis.

Tanto magis vero, si ipse *Motor* ejus praecipuus, nempe *respiratio*, *segniore* & *taciturnior* fiat: quale quid praecipue in *sedentariis*, *Speculabundis*, *maestis*, conspiciamus: quomodo nempe *parva* & *levissima*, aut *frequente* quidem sed *brevi* tamen, *respiratione*, uti soleant plerique tales, qui deinde passionibus hujusmodi *hypochondriacis* obnoxii fiunt.

Quando itaque haec concurrunt, *plenitudo* ciborum, *paucitas potus*, *segniities* & *torpor* circa *motus* & *Exercitia Corporis*: *Habitatio*, aut *Vestitus*, quoque magis *frigori* patens, unde & *lentescentia ferrosorum* Humorum, & *congestio sanguinis*, atque *redundantia ad interiora*, ab externo ambitu Corporis, per *sensum* frigoris *constricto*: Et concurrunt quidem cum propria *ramorum venae portae* circa *Hepar*, *arctatione*:

Fa-

Facilis inde nascitur conceptus, quomodo in hac vena seorsim, *increbescere* possit *crassities* illa sanguinis, quæ jamjam alibi, imo undique, subnata præsto erat. Licet enim sanguis, etiam *crassiusculus*, per *arteriolas* mesentericas, in vascula *venosa* propellatur; Cui progressui etiam tanto magis favet, quod vascula hæc utraque, per *tenacem* illam & semitendinosam tunicam *nerveam* Intestinorum, quasi directo & *subrigido* situ disposita, *corrugationi*, aut collapsui vel complicationi, nulli exposita sunt: sed perpetuum *rectum* & proclivem progressum, ferant, & suscipiant: Quando tamen e venulis his in ramos *maiores*, & denique maximos, promotus sanguis, non ibidem quoque, mox, & sufficiente impetu, propellitur, sed moram potius aliquam trahit, *spissescit* inde facile, tanto præsentius.

Cui quidem rei *Congestio* illa Sanguinis, 1. *Copiosa*, 2. *Spissioris*, simul 3. *frequens* & diuturnior, ad *interiora*, quantum momenti addat, vel *mechanica* ratio docuerit.

Cum enim Sanguis e *vena portæ* ramis Hepaticis, in eosdem Hepaticos *venæ cavæ* promoveri debeat; quando ipsa vena *cavæ* sanguine copioso, e *Corporis peripheria* ad ipsam compresso, jam turgida & impleta est; Non potest utique aliter fieri, quin *accessus* ille Sanguinis e portæ vena, reprimatur, & *obnitendo* velut excludatur, ut ita tanto major ejus coacervatio, & aliqualis stasis aut *re-stagnatio*, in hac vena, inde simul *dissentia*, subnascatur.

Quemadmodum vero *constrictionem* hanc Superficiæ Corporis, adeoque *restriccionem* Sanguinis ad *interiora*, *frigoris* sensus inducit: Itaterror, *timor*, *trepidatio*, *mæror*, variis *gradibus* quidem hoc præstant: Omnia ve-

ro & singula hæc, notabiliter utique, imo *visibiliter*, id efficiunt.

Inde enim est, quod non modo qui *frigore* percussi sunt, sed & qui *terrore*, *metu*, *trepidatione*, imo *mæstitia* quoque, & *solitudinis desiderio* atque studio, affecti, omnes & singuli exhibeant faciem & Corpus reliquum, non modo *pallidum*, *exsangue*, *subfrigidum*, sed maxime *strictum*, *compressum*, *contractum*, & vasa sanguifera, quæ alias etiam ampla & *turgida* habere solebant, *inanita*, & velut *evanida*, offerant. De quo negotio cum latius egerit D. D. Præses, in *Dissert. de Mechan. Motus Sanguinis* & de *Æstu Mar. Microcosmici*, hic prolixioribus esse non placet.

Accedit vero omnibus hisce modis, quibus *spissescientia* Sanguinis in vena portæ, & fieri, & promoveri atque foveri potest, *alteratio* illa insignis, & præsentanea quidem, quam velut *immediate* eidem conciliare & intendere possunt, atque solent, *assumpta*, *acida*, *mucido-crassa*.

Unde nimirum est, quod talia *Hypochondriaci* tam præsentaneas iras inducant, & passiones eorundem, quasi *ἀπό μὲναις*, exasperent.

Quando enim cum *Chylo* in Sanguinem harum venarum *immediate* inferuntur, edunt ibidem tanto præsentius noxios suos effectus: *Acida* quidem *coagulatores*; *feculenta* turgefactorios; *Mucido Crassa* inviscatores. Quibus omnibus, quod hæcenus recensuimus tanto præsentius perficitur, *Crasis* nempe Sanguinis *in spissatur*, & prompto *motui* ineptior redditur.

Observatur autem præsentanea talium efficacia præcipue in ipsis pathematum hujus generis *Paroxysmis*. Quando nempe jam provocati *Motus Spasmodici*,

actu perpetrantur. Tunc, si in media hac incitatione de-
nuo aliquid objiciatur, quod exacerbatione ipsorum di-
gnum sit, instituitur hæc tanto præsentius & impetuosius;
longe siquidem communius est, ut *motus* jam concitati,
exasperantur, quam primo temere *suscipiuntur*.

Ex hac vero *Spissascentia* Sanguinis, nascuntur
deinde, *Tertio*, læsiones *Motus sanguinis passivi*, id est,
non potest *progredi* tam expedite & placide ipse Sanguis
ita *spissus*, per sic disposita vasa, ut in his locis sunt rami
portæ Hepatici.

Quod quidem ut *a priori* conceptui obvium est,
quod nempe, ubi Sanguis ita *crassior* est, ibi, in tali con-
stitutione viarum, impeditius progrediatur: Ita *a poste-
riori* id ipsum quoque restantur, familiares hujus generis
personis, *Inflationes*, *Dolores*, *Durities Lienis*: *Deje-
ctiones nigricantes fluidæ*, tandem accedentes aut super-
venientes *vomitibus* similes, aut manifestius *cruentis*, cum a-
perto *dolore* pressivo, imo & punctorio, in Regione *Lie-
nis* prægresso aut conjuncto: *Hemorrhoidales* tandem
post *diutina* talia pathemata, perruptiones, & subse-
quentes ex his omnibus, præsentaneæ sublevationes, *ten-
sivorum*, *pressivorum*, & *puncturiorum* quoque istorum,
dolorum.

Quemadmodum pariter *a posteriori*, & ab Experi-
entia, illud quoque perpetuum est, quod Sanguinis quo-
que *Crassities* supra allegata, apud hujus generis homi-
nes ordinarie deprehendatur; si nempe vel V. S., vel
scarificatione, arte, ab ipsorum corporibus educatur, vel
per *Hemorrhagias* fortuitas erumpat Sanguis.

Quod vero paulo ante dictæ *intumescentiæ*, *duri-
ties*, & *perruptiones*, a *restagnationibus* hujusmodi fieri &
ori-

oriri possint, neminem facile contradicendum esse autumamus. Quantumcunque vero summe *probabilem* imo e dictis circumstantiis, per justas consequentias *demonstrabilem* esse putamus, ipsam Sanguinis *crassitatem* ejusdem *progressus* difficultatem, & inde nascentem copiosorem in ipsa vena portæ *restagnationem*: Tantundem *improbabilem*, & *conceptui* provido adversam, arbitramur esse, puram & vere sic dicendam, *obstructionem* talismodi vasorum, adeoque plenariam veram *Stasim*, Sanguinis in aliquo insigniore ramo, nedum tota compage, venæ portæ.

Sicut enim *Stasis*, seu vera substantia & incarcerationio Sanguinis, a *Stagnatione* ejusdem, plurimum differt, ipso *Motu*: siquidem *Stagnantis* liquoris potest tamen *Successivus* progressus esse, tardior solum, quia impeditior: Cum *Stasi* affecti nullus sit progressus. Ita differt etiam duplex hæc constitutio, in Sanguine præcipue, plurimum ipso *effectu*: dum Sanguis, *progressivo* suo motu orbat, paucissimo sane tempore, in crassissimam *coagulationem* & densitatem, ex hac vero in præcipitem *corruptionem* pavidam, ruit. *Stagnans* vero, tum ipse *successibus*, ne quidem ita summe *languidis*, sensim promovetur: Tum etiam accessione *recentis* semper reficitur & attemperatur, ne facile in graviores *spissitudinem*, multo minus in actualem *corruptionem*, prolabi possit.

Unde Sanguineorum vasorum nuspam in Corpore facilem aut frequentem *obstructionem* veram & plenariam agnoscimus; *Arctationem* vero solito majorem, & *segniorem* liquoris progressum, etiam propterea *crasos* vitio, quin ipsa nimia *copia* & infarctu sui, re-

stagnantis, longe & facilius & frequentius quiddam arbitramur.

Transimus ad læsiones *Motus*, partium & Humorum circa venam nostram portæ, *Activi*. Qua quidem voce notamus illos *Motus*, quibus incommoda hæc, *Stagnationis*, segnis *mora*, & sub hac *Spissescentiæ* & fortuitæ denique *perruptionis* Sanguinis, magis *active*, efficaciter, & ad minimum si euentum attendimus, *consulto* & utiliter, discutuntur, *propelluntur*, *reprimuntur*, aut ad certos exitus *restringuntur* & *exprimuntur*.

Voco proinde *Activos*, quia *agitur* iisdem aliquid, quod utique utile sit, & alia, magis timenda, incommoda subleuet, præoccupet, corrigat.

Voco *Activos*, quia etiam *secundum Naturam* non modo fiunt, sed ad *utilem*, imo *necessarium*, finem fiunt.

Sunt enim *Motus* hi nihil aliud, quam intensiones *Motus* illius *Tonici*, qui *progressum* Sanguinis per poros partium, & *regressum* in & per venas, unice statuminat & suffulcit: sine quo vel *tumida* inflatio & oppletio molliorum partium; vel nullus *transitus* ex *arteriis* in venas; vel ad minimum nullus sufficiens *progressus* Sanguinis in ipsi venis, fieri posset: Considerata præcipue insigni illa *inequalitate* proportionis, quæ inter *capacitatem* articularum & venarum intercedit, ubi venæ vel *triplo* capaciores sunt ipsis arteriis, adeoque proportio illa penitus periret, quæ requiritur inter *Movens* & *Movendum*. Tanto magis, cum in externis partibus *musculosis*, porosis, sub- & cutaneis quoque, *Tonica* illa constructio, ad quamlibet fere levem mutationem *caloris* aut *frigoris*, aut concitationem *terroris* aut *ira*, ad crassum sensum sese exferat.

Quod

Quod quidem negotium, cum Dissertationibus pluribus a *D. D. Præside* peroratum sit, hic denuo retexere non placet.

Hi itaque *Motus Tonici* læduntur circa *Venam* nostram *portæ*, partim temporaria nimia *Relaxatione*, partim majore intensione & *constrictione*.

Relaxationem Motus hujusmodi *Tonici* in *Intestinis* accusamus, in *Flatulentia*. Cum enim *flatus* nihil sint, nisi *vapores*, resoluti ex humiditate in intestinis contenta: Qui expandere sese nunquam possent, nisi *spatium* ipsis concederetur: *Intestina* vero, recte secundum naturam constituta, sint utique perpetuo, *peristaltico* suo *tono*, *stricta*, tensa, & firmata: Ibi si hic *Tonus*, si hæc *strictura* fibrarum *Intestinalium*, remittitur, ut intestini portio *flaccescat*, deducitur vaporescentia illa in actum, & nacta locum, distendit *flaccidam* portionem *Intestini*.

Inde enim utique est, quod res illæ, quæ ad *vaporem* excitandum ineptissimæ sunt, *flatus* præsentissime inducant dispositis. *Frigus* nimirum, *frigidus* potus, cibi *tenacem mucidam* colliquationem subeuntes, & crassi succi. Non quod *Materiam evaporabilem* generent aut augeant: sed quod *sensui*, & nervoso *fibræ* partibus inimicum *frigus*, inæqualem *Motum* provocet, alibi quidem, in *liccescentibus* partibus, magis *strictorium*; in *humidioribus* vero partibus (ut & *frigus* in se, si simul *humidum sit*) *flaccidum*, seu *relaxationem* *Motus* is.

Et inde maxime est, quod omnes *Hypochondriaci*, eminentissime vero *Hæmorrhoidarii*, sint *Flatulenti*: *Fœminæ* vero tanto eminentius. De quo mox plura.

Similem *laxitatem* temporariam agnoscimus in *inflatione Splenis*. Quæ uti non a *flatu*, sed a Sanguinis præcipue *infarctu* contingit, ita ante omnia vera omnino est, & certo datur.

Sunt nimirum, & fuerunt e nostri ævi Medicis nonnulli, quibus visum, *Splenis* vulgo dicta *mala, dolores, inflationes, tumores, durities*, imaginarium quiddam existere. Neque enim *Splenem* infarctu & distensione in talibus laborare, sed intestini *Coli* partem, *flatibus* incarceratis ita distensam esse. Sed vellemus profecto, ut non necesse esset, ipsis hic contradicere, præsertim cum inter ipsos fuerit Vir solertissimus, & optime de Medica Doctrina meritis, *B. Ettmullerus*; Licet quidem *Disputatio* illa, qua hæc asserit, inter primos ejus labores fuerit. Sed non possumus aliter, inducti tam a *priori*, quam a *posteriori*.

A *priori* enim vidimus repetitis vicibus, monstrante liquido *D. D. Præside*, quod ipse *Splen*, utique in *tunicis* suis habeat eam dispositionem & *seriem fibrarum*, quæ aliquem *constrictorium & relaxatorium* Motum ipsi inesse indigiter,

Si enim *Lien* per duo aut tria nyctimera in aqua *maceratur*, ut *Tunica* ejus bene mollescant, & tunc portio aliqua *extima* tunicæ arripitur & divellitur, statim apparebit, quod secundum *longitudinem* quidem *Lienis*, sponte & promptissime, & tenuibus quoque filamentis, sequatur membrana, & in fibras divellatur. In *latitudinem* vero, seu ambitum *Lienis* nequaquam, *Interior* vero ejusdem portio, nullatenus in *longum*, sed longe promptius in *latum* divellitur; licet ob nexum illum, quem cum *radiatis* istis apicibus fibrosis habet (quos
Mal-

Malpighius de structura viscerum, curiosè notavit) circumspècte hic procedere oporteat, si ad aliquam distantiam profèqui velimus, hanc fibrarum separationem *in circuitum*.

Hæc sane dispositio commonstrat satis *a priori*, quod aliquis *tonicus* non modo, sed & *constrictioni* majori, & *dilatationi* aptus, *Motus*, in *Splene* fieri possit.

A posteriori vero, docent hanc veritatem *Splenica* inflationis, varia exempla. *Primo* enim, sunt satis frequentes, (*Dr. Præsidi* quoque vel hic loci luculentissime oblatis) casus *Practici*, ubi *fœmina*, *tensiones* illas, *inflationes* & dolores interlancinantes exquisitissime sensibiles, *menstruis* temporibus experiuntur; Eaque omnia, *secundo*, non transitorie, ut modo cooriantur, modo iterum remittant, *flatuum* more: sed ad 3. 4. dies persistent. Cum interim, *Tertio*, *alvus*, tam per *Clysteres*, quam *Sponte*, succedat, *flatus* etiam una copiosi abeant, affectum tamen hunc nullatenus tollentes. *Quarto*, *Urina* sub his omnibus est vel *tenuis* & pallida, vel contra *crassa* & subrufa, qualis in *Hepatis* quoque infarctibus, ad inflammationem tendentibus, profluit. Denique, & *quinto*, exeunt non modo hæc, *Splenica* pathemata diuturniora, subinde in *Hemorrhoides*, *Vomitum cruentum*, *Febres quartanas*: Sed conjunguntur quoque, *sexto*, talibus, maxime ordinariè: Adeo ut, *septimo*, *Hemorrhoidariis* internis quam familiarissimi sint *Splenici* affectus.

Quemadmodum vero hæc *Relaxationem* *Motus activi* dilucide satis confirmant: Ita sensibus ipsis, longe magis obvia & spectabilis est *Intensio constrictoria* *Motus Tonici*.

Recte profecto *Willisus*, jam ante aliquot lustra,
Pa-

Pathemata plurima, *Hypochondriaco - Hysterico - Colico - Nephritico - Scorbutica*, *Spasms* annumeravit, *Tract. Pathologie Cerebri Specimen.*

Fiunt enim hic plurima *Motu* adeo manifesto, ut vel crassissimus quisque & stupidissimus homo, eundem ignorare aut diffiteri non possit.

Luculentissime ante omnia sese exferit, (uti luculentissimus etiam *secundum naturam* ibi fit *Tonicus Motus*) in *Intestinis*; Ibi enim non modo varii generis *Diarrhææ*, quæ non a *laxitate*, sed repetitis *constrictionibus* *Intestinorum*, propriuntur: Sed tanto magis in *Colicis torminibus*, adeo familiaribus; rei hujus quotidiana occurrunt exempla.

Spectant ad eandem *Classem*, *tensivi*, *pressivi*, *renisorii* dolores, *Stomachico - Cardialgici*; omnibus *Hypochondriacis* magis vel minus consueti.

Ad quos præcipue spectat, illa, *mulieribus Hypochondrico Hystericis* infesta, *angustia* faucium, ut sæpe nihil fere *deglutire* possint, imo *Strangulatorium* quendam sensum ita inde percipiunt, ut etiam verbis exprimant: *Es sey/ als wann ihnen der Hals zugeschnürt würde: Es friede ihnen etwas den Hals herauff stecke ihnen im Hals/ daß sie nicht davor schlucken können.*

Excessus vero harum rerum, sunt frequentes illæ, *feminarum* præcipue *Hypochondriacarum*, *torsiones Ventriculi*, *offters* *würgen/* seu *Vomitiones vacuæ*; ant pertinentes utique eo, licet non semper pertinentes, *Nauseæ vomibundæ*. *Vomitus* quoque ipsi *cruenti* *fæminis* præcipue facilius & frequentius, quam *viris*, obringentes.

De harum *Spasmodicarum* compressionum censu, est

est omnino intimior illa *constrictio*, quæ velut in *meditullio* abdominis percipitur, partim a *Viris* & *fœminis* indifferenter, quando repentino *içtero* corripri incipiunt: Partim a *fœminis* adhuc frequentius, in *Hypochondriaco-Hystericis* pathematibus, *umbilicum* quoque simul retrahentibus, & insignem *convolutionis* sensum, sub epigastrica regione inferentibus.

Quæ omnia accidentia, cum maxime occupent & pervertant *ordinarii* placidi *Motus Tonici* moderamen, possunt quidem eo ipso quoque, non ita male, pro *passivis* ejus læsionibus accipi: Interim si varios *effectus* inde resultantés, *speciatim* consideramus; simulque *utilitatem* eorundem respectivam attendimus: Et una *Paroxyzantes* seu *revertentes* insultus, & obstinatos atque pertinaces ad *perrumpendum* *nisus* perpendimus: Non possumus, quin magis pro *activis*, *destinatis*, & ad *finem* illum institutis *Motibus*, eosdem agnoscamus.

Sunt vero *fines* isti, ad quos *Motus* tales tendunt, vel *generales*, vel *speciales*. *Generales* sunt 1. *propressio* Sanguinis restagnantis, qui propter *spissitudinem* suam solito majorem, *impulsus* quoque majorem requirit. 2. *Molimen* seu *intentio*, penitus *exprimendi* aliquam ejus quantitatem.

Speciales sunt *determinationes* hujusmodi *Motuum*, *congestionum* & *expressionum*, ad *certa* præcipue loca, ad *excretiones* hujusmodi, præ aliis apta.

Hi *posteriores* præcipue *Motus*, sunt illi, qui & minus attente considerari, & tamen frequentissime obuerfari solent.

Sunt vero *duplices*. *Alter* plane incommodus, valde inutilis, & grauioribus malis viam sternens: *Vomitus cruentus*. *Alter* vero, longe magis commodus, & si de cætero bene succedat, inter alia mala *Hypochondriaca*, eo-

rumque pericula, *salubrior: Hemorrhoides*, & quidem interna.

Huic, cum in foeminis praeludat, & causam ejus quadrantenus intercipiat, *mensium* fluxus; quamdiu hic recte & expedite succedit, nullae istius oriuntur turbæ: Nisi forte enormis *siccitas alvi*, partim immediate, de quo supra, partim mediate, per *fortissimum conatum expressorium*, ad talem concitationem, magis violenter & fortuito concurrat.

Si vero *mensium* successus resistere occipiat; aut per ætatem cesset: Aut sub tempus cessationis, fortius prorumpens, *adstringentibus* medicationibus cito & violenter cohibitus sit: *Dietâ* vero plena, calida aut umosa & *sedentaria*, cum iracundis, aut mæstis, animi pathematibus, continuetur, imo forte tunc demum suscipiatur: Tunc demum increbescunt & ingravescunt hæc *Splenetico-Hemorrhoidalia*: aut *Splenico-Emetica* cruenta, partim *molimina*, partim *Symptomata*.

Quo quidem loco non possum, quin Specialissimam observationem Practicam, *D. D. Præsidi* valde familiarem, attingam. Nempe passionem illam *Cardialgico-Splenicam*, & ut barbare vocant *Mirachialem*, quando personæ *Habitus Sanguinei*, aut sane prædominantis *Sanguinei, morsus & tensiones* circa ventriculum, *angustias, anxietates, durities & flatulentias* temporarias incurrunt: Ut primo quidem *appetitus* sic satis constet: Sed simul atque parum ingesserunt, mox satius appareat, & in *morsus & passiones* ventriculi definat: Imo non raro *appetitus* duret, sed *ingerere* plura non liceat: Successive vero & præcipue sub usu medicamentorum mox dicendorum, pereat ipse *appetitus*, succedat *nausea, Vomitus*, primo ad assumta, sensim quoque spontaneus & vacuus, tandem non raro *Sanguinis*,
Inci-

Incipiunt magis magisque *siccescere*, imo *tabescere*, cum *siti*, quoad calore *tabido-hæctico*, sensum intereant: Aut supervenientibus denique *tumoribus œdematosis & asciticis*, in mortem definant.

Non ferunt magis facile, sub toto hoc decursu hujus mali, *frigida* aut talia; Neque *flatulenta*: neque *molles & mucescentes* cibos; Neque *pinguia*: Ferunt vero facilius, ad sensum *calida*, *acriuscula*, nec afficiuntur inde *cito & sensibiliter* ad pejus.

Intercursant *rara* communiter *tormina*; Frequentiores vero *laxitates* alvi & *lubricitates*. Habitus universi Corporis, evadit magis *frigidulus*, aut facile certe & levis de causis, interdum etiam absque manifestis, ad refrigerentiam, *extremorum* ad minimum, devolvuntur.

Qui ita affecti sunt, si pro *debilitate* ventriculi *frigida* assumatur affectus, *calidis*, *acribus*, *aromaticis*, tractentur, potibus *spirituosis*, aquis *carminativis*, *balsamicis*, *nervinis*, indulgeant: Confirmatior indes fit affectus, & magis magisque *Hepatis* vitii, & *Hæctici tabidisque* consumptionibus, panditur via.

A qua quidem neque illi magnopere abeunt, qui *acidis*, qui multis *absorbentibus*, qui *repentinis adstringentibus*, modo roborare, modo resolvere, modo incidere, suscipiunt: Licet enim forte paulo lentius progrediatur malitia affectus ab *acidis*, non certe regreditur: Ab *absorbentibus*, augetur *pressorius* sensus, *mucositatis* regurgitatio e faucibus, invalescit: Omnium vero pessime habent ab *adstringentibus*, a quibus *palpitationes* Cordis, *suffocativas* angustias, alvi suppressiones, *tabis* invalescentem progressum, præsentissime succedentes observare licet.

Sed hunc quoque affectum a *congestione* Sanguinis circa *Vasa Splenico Stomachica* deducere, magis forte con-

sultum fuerit: Pro *calida* vero ventriculi affectione tractare, & *temperantibus*, atque sic dicitis, *refrigerantibus* oppugnare, præsentissimæ penitus efficaciam. Uti profecto vel in *puerperis*, in similes affectus improvide, ex oppressione *Lochiorum*, devolutis, efficaciter perpetratum esse scio.

Quemadmodum vero longe differunt, molimina *longinqua*, seu incompleti conatus, ad *excretionem* aliquam velut *eminus* respicientes & collineantes; Et ipsa illa *Excretio*: Ita familiaria utique præter modum sunt illa *Motuum Spasmodicorum*, circa *venam portæ, conamina*, quæ omnimodo ad *Hæmorrhoidales* excretiones *directæ*, aut *Splenetico-Vomitorias* cruentas expulsiones, per accidens, respiciunt: Licet neque ipsæ *Hæmorrhoides*, neque ipse *Vomitus cruentus*, adeo per frequenter in actum deducantur, & actum subsequantur.

Dico *per frequenter*. Sane enim *frequentiores* esse *Hæmorrhoides*, & tam *Virili* quam *fæmineo* sexui admodum familiares, satis certus redditus sum. Ut inde tanto magis mirari semper subierit, cur de hoc negotio tam *rara* apud Medicos Scriptores mentio fiat? Cum tamen & ipsæ dictæ *Evacuaciones*, sic satis frequentes sint; tum hætenus recensita *Hypochondriaco - Splenico - Colica* Pathemata, nexu indissolubili, partim *præcurrant* hos affectus, partim *comitentur*: Adeoque summa inter utrosque sit *affinitas*, & *causalis dependentia*, quasi in ipsos sensus manifesto incurrens.

Colicæ Hæmorrhoidalis nomen, apud *Præcticos* Scriptores legisse non recordor: Familiare illud est admodum *D. D. Præf.* neque desunt exempla, & casus *Præctici*, imo experimenta apertissima, quibus id confirmet: *Quæ* tamen, quia proxime fortassis publicæ pariter *disquisitioni*

tioni permittentur, hic prolixius recensere superfedemus. Interim *communio* illa quasi reciproca, inter 1) *molimina Hemorrhoidalia* e vena portæ, seu *interna*: 2) *Splenem*: & 3) *Ventriculum*; pendet utique a *communione* illa, quam *Ramus Hemorrhoidalis internus*, capax sane & insignis, habet cum *Vena Splenicæ* & hæc per *Vas breve cum Ventriculo*: Siquidem truncus *Splenicæ Venæ* & *Hæmorrhoidalis* hujus, communiter est unus.

Communiter, inquam. Nam *Verheyen* profitetur hic indifferentem situm, quod nempe non magis venæ *Splenicæ* apospasmata, quam reliquæ etiam venæ *portæ* ramus. in diversis subjectis deprehendatur, ille qui ita ad Intestinum *Rectum* protensus, *Hæmorrhoidalia vasa* interna ibidem constituat.

Quod quidem licet neque ipsi *D.D. Presidi*, adhuc videre contigerit: Hunc vero situm *Hæmorrhoidalis venæ*, & *Splenicæ* ramo descendentis, capacis admodum & amplæ, ipsomet demonstrante, in publica Anatomia Corporis *mausculini*, hic cum plurimis viderim; Licuerit ad minimum subsumere, quod illi *precipue* tanto facilius hujusmodi *Splenicæ* *Hæmorrhoidalibus* passionibus pateant, in quibus talis *dependentia communis* horum vasorum præsto sit.

Ceterum vero, & licet exquisita pensatio, subsumentio & connexio hujus mutæ dependentiæ *Hæmorrhoidalium Motuum*, cum *Splenicis*, *Hypochondriacis*, *Cardialgicis*, (per *vasis brevis* regurgitationes) pathematibus, ne apud *Veteres* quidem *diserte* reperiatur, quibus alias universam *Historiam Medicam*, *diligenter* & *perite* consignatam debemus: Habent tamen utique, quæ *in genere*, ad *Thesin*, eximie conspirent, & ad minimum *sigillatim* affectuum horum *historiam in specie* vero *Hæmorrhoidum*, illustrent: Et provida atque perita *connexione*, facile deinde in ordinem redigantur.

Merentur vero hoc nomine, videri, tum ipse Hippocrates in *Aphorismis*, & Commentarius ad illos Galeni, quæ eleganter Brassavolus, in *Indice* laboriosissimo collectim indicat: Tum Victor Trincavellus, in *de ratione curandi particul. Corp. hum. affect. l. 9. c. 14. p. m. 252. seqq.* Tum Lælius a Fonte, *Consultationum* variis locis, quæ facile ex *Indice* locupletissimo conspiciuntur: Tum denique ipse Forestus, variis operum suorum locis.

Qui vero varia variorum fragmenta de *Hæmorrhoidibus* perquirere, & propriam in iis concinnandis industriam collocare, suscepturus est, ille sequatur indicia *Waltheri Sylvæ Medicæ* voce *Hæmorrhoides*, & habebit quod agat.

Quæ quidem omnia, & gemina apud alios adhuc *Præcticos* obvia, (quorum parem Indicem, videre licet in *Moronio-Schefferiano Directorio Medico-Præctico*) si prudenter & solícite comparentur & combinentur, colligetur inde *Pathologia-Theoretico-Præctica*, qualem hæctenus recensuimus, & quia in aliquibus passibus, quasi nova quædam res est, brevibus *aphorismis* repetimus.

1. Sanguis in *Vena portæ*, facilius coacervari, impediti, Spiffescere potest, quam in ulla alia *vena*.

2. *Inspissatus* ita, opus habet vegetiore *propensione*; quæ peragitur, modo *Intestinorum*, modo *Mesenterii*, modo *Splenis*, imo *Stomachi*, variis *pressionibus*, *torsionibus*, *laxationibus* & *constrictionibus*, *Spasmodicis*.

3. Inde nascuntur variæ, *partium* quidem harum, *motitationes*; *Sanguinis* vero inter ipsas *transpulsiones*, & modo *congestio* ad unam inter ipsas copiosior: modo *plene perruptio*, & *expressio* sincera.

4. *Partes* illæ, inter quas hæc mutue *regurgitationes*, & *translationes* obtingere solent & observantur sunt *Vena Hæmorrhoidalis*, *Splénica*, & *portio* hujus *vas breve* dicta.

5. Id-

5. Idque ob *communem* horum omnium vasorum *ortum*, ex uno aditu.

6. Unde quidem omnes *Splenico-Hypochondriaci* magis exercitati, proprie respiciunt ad excretiones *Hæmorrhoidales*.

7. Interim, & si vel *ætas* adhuc sit alacrior, vel *via*, a causis occasionalibus, aut consuetudinalibus, magis appetentur, sæpe *Vomitibus cruentis*, aut sane *Ventriculi* angores, & *Lienis* tumores & infarctus præcedunt, aut loco *Hæmorrhoidum*, recurrant.

8. Vel, si *Hæmorrhoides* hæc perumpant, & conspiciantibus causis conjunctis, expeditum successum nanciscantur, servant magis *statas*, imo frequenter exquisite *menstruas*, periodos.

9. Tanto magis vero, *facilius, frequentius, contumacius*, obtingunt talia pleraque *fæminis*; tum *directe* ob aliquam *menstruam* cum ramis *hæmorrhoidalibus* *immediatam* conspirationem; tum *indirecte* & *mediate*, quia *generalis* ad minimum *assuetudo* 1) *Excretionis*, 2) *Sanguinis* 3) *Stato tempore*, apud illas solennis est.

10. Interim magis fere proclives sunt *fæmine*, ad *translationes* potius illas *regurgitatorias* ad *Splenem, Ventriculum, Vomitus cruentum, Spasmos Mesaraico-Epilepticos*: quam ad *perruptiones Hæmorrhoidales*.

11. *Viri* vero, nisi *medicationes* perversæ interveniant, magis ad *Hæmorrhoidales* actuales *perruptiones*.

12. Et hoc quidem nomine ad *torminosas Colicas* circa *Crassiora Intestina*:

13. Cum *fæmine*, magis circa *tenuiora, superiora intestina*, imo ipsum inde *Ventriculum, Cardialgia suffocationibus, vomitibus*, afficiantur.

14. Quibus omnibus subinde *regurgitationes*, & inde

com-

compressorii infarctus circa ipsum *Hepar*, sepe numero accedunt, ut *Icterus*, *durities Hepatis*, *Ascitica* lymphæ effusio, &c.

15. Tanto magis, cum *pori cholodochi* rami, per *Hepar*, cum ramis *venæ portæ* ad latera incedant, indeque ab his *distentis*, commode *opprimi* & *obstrui* possint. Quod idem de *Lymphaticis* quoque *Hepatis* vasis valet.

Et hæc quidem de *PATHOLOGIA* *venæ portæ* dicta sufficiant; Neque tamen prolixitatis, qua circa ipsam usi sumus, pigeat: Speramus enim, ex hisce patentius pensitatis & observatis, tam ad *Theoriam Pathologicam*, quam ipsam *Therapiam*, aliquid utilitatis redundaturum.

SECTIO IV.

THERAPEVTICA.

DE METHODO MEDENDI AFFECTIBUS CIRCA VENAM PORTÆ.

Quatuor constituimus *Causas*, a quibus perturbaciones *Venæ portæ* maxime dependant: *Stagnationem*, *Crassitiem*, *metum substantiæ*, & *Motus excussorios*. His occurrendum utique est ipsa *Therapia*, seu *Methodica Medicatione*.

Stagnatio Sanguinis circa *Venam portæ*, uti vel a *generali abundantia* Sanguinis dependet; vel a *congestionem* universali, e reliquo Corpore *exteriore* ad *interiora*; vel denique a *particulari impeditio* progressus in ipsa hac *vena*: Ita ad harum causarum diversitates, instituenda quæque est *Specialis tractatio*.

Quæ a *plethora* generali pendent aut foventur ad minimum, *congestionis* & *cohibitionis* circa *venam portæ* incommodas; *Evacuatione* imminutoria, adeoque *ventilatoria* totius *Massæ Sanguinis*, corrigenda sunt.

Ubi

Ubi quidem, ut recte dici posse arbitror, omnes *Hypochondriacos* esse *Plethoricos*, ad minimum quoad ipsa *inertia* suarum passionum; Ita omnibus talibus *eventilationem* quoque sanguinis, non modo utilem, sed subinde quoque necessariam esse, iusta consequentia subsumo.

Tanto magis, si in certis Individuis, quod saepe numero occurrit, præcesserint frequentes *Spontanea* Sanguinis *Evacuationes*, *Narium Hemorrhagia*, aut in foeminis, *menses*; aut *arbitraria* artificiales, *Vena Sectiones*, *Scarificationes*: Imo ipsæ *violentie* frequentiores, aut copiosiores *Vulnerum Hemorrhagia*.

Talibus enim plerisque omnibus, si vita *otiosa*, *Secundaria*, diæta *plena & vorax*, accedat; Præcipue vero, si *potus* parcior, aut *vinosior*, & *alvi* lenities, conjungantur: omnibus, inquam, talibus, certo ingruunt circa *venam portæ* pathemata.

Congestio illa universalis ex *ambitu* Corporis ad interiora, quæ partim *frigore*, partim *terrore*, *timore*, *mœstitia*, ad interiora constringitur; Tollitur partim *a priori*, contraria in hoc genere vitæ institutione: partim *a posteriori*, *Motibus* lenibus Corporis exterioris quoque.

Particularis impeditio in ipsa *vena*, est vel *constriçtoria* inæqualis arctatio, a *sessione* abdominis compressoria, a compressione, aut contra nimia distentione *Intestinalium*, a *Sybalis*, aut *flatibus*:

Vel est ipsius *Contenti* Sanguinis, nimis *crassi*, effectus, de quo mox.

Priores expediuntur contrario regimine, ut *abdomen* ipsum liberiozem *situm* retineat; *Intestina* etiam, liberæ suæ *permeabilitati*, & mollitiei restituantur: ubi *laxantia*, *emollientia*, *abstergentia*, locum & usum habent: Et situs magis *erectus*, aut *ambulatio*.

G

Poste.

Posteriores poscunt ipsius *Craesos* Sanguinis *crassioris*, aut *lentescentis* attenuationem.

Corrigitur vero *Spissitudo* Sanguinis, præcipue *simplex*, partim per *dilutionem* sufficientem; ubi nempe, *fæminarum* maxime multarum talium, nimius in bibendo *defectus*, tere ordinarie occurrit: Qui proinde ad *sufficiëntiam* redigendus.

Partim vero per *Motus Corporis* sufficientes, quibus Sanguis, uti in genere potenter *attenuatur*, & e coagulatoria crassitie discutitur: Ita in Specie, cum ad omnes motus Corporis intensiores, *Respirationis* quoque intensio accedat, quæ *Venæ nostræ portæ* privatim est *pressoria Motrix*, tanto utique convenientius, hic quoque instituantur.

Quadrant vero huc eo melius tales *Motus*, qui simul *abdominis* frequentes lenes *compressiones* inferunt. Cujusmodi, præter *ambulationem*, præcipue per loca leniter *acclivis*, præcipua est *equitatio*, aut lenius *succussoria vectura*. Ubi de efficacia tam *ambulationis*, quam *equitationis*, ad Sanguinem in *vena portæ* commovendum, satis vulgo nota est *inflatio* repentina *Lienis*, a præcipiti commotione horum generum, *cursum* immoderato, *equitatione* Succussoria veloci.

Unde quidem, ut reliquis Motus, pro universæ *Massæ sanguineæ* attenuatione, utiliter instituendus, *successive* fieri, & diutius *continuatus*, sensim *augeri* debet, ut ita *equalis* commotio, & *æquabilis* distributio ipsius sequatur:

Ita in nostro quoque negotio privatim eo circumspectius id fieri debet, quia hic non ita promptus abitus per venas, ut in reliquo corpore, patet: Sed quicquid vehementius ad *truncum* venæ portæ versus *Hepar* comprimitur, si per hoc ita violenter procedere & *progredi*
non

non possit, (sive quia nimis *Spissum*, sive quia ad *proportio-*
nem ramulorum Hepaticorum, *nimium*;) Ibi prima utique
& proxima regurgitatio, collectio, & renitus, præsentissi-
me & expeditissime fit in *ramo* illo insigni *capaci*, & ratio-
ne situs, quasi *primo* de *trunco Vena portæ*, nempe *Spleni-*
co: Idque tanto magis, cum ipsum *viscus* illud, inter omnia
socia, ad *passivam* & violentam ejusmodi *dilatationem*,
apertissimum existat.

De efficacia illa *Equitationis* & *veſtura*, in *Phthi-*
cis & *Hæticis*, summe notabilis est, inaudita quasi illa Ex-
perientia *Sydenhamii*, qua *tabidos*, *equitationis*, quoti-
diano usu, ad *sanitatem* revocavit. vid. *opusculorum ejus*
p. 521. seqq. § 781. In *Colica*, aliisque *Chronicis morbis*
(qui quantum *venæ portæ* vitiiis debeant, ex historia nostra
Pathologica elucescit.) *p. 264. 265.* Repeto assertionem
ejus, quam *p. citata 781.* proponit: *Sane haud multo cer-*
tius Cortex Peruvianus Febri intermittenti, quam in ju-
venili aut puerili ætate, Equitatio Phthisi medetur.

De *Navigazione* ex *Italia* in *Ægyptum*, vid. *Plin. §.*
v. epist. 19. & alter *Hist. Nat. L. 31. c. 6.* tandem *Cornel.*
Celsus, l. 3. c. 22.

Cæterum verbo attingimus, *Spontaneum* illud *Nat-*
uræ circa hæc incommoda sollicitæ, *subsidium*, *suspiria*:
Quibus, ut ipsi patientes sentire sibi videntur aliquam libe-
rationem & expeditionem *angustiarum*: *Es werde ih-*
nen leidtler umbs Herz: Ita *mechanica* ratio *profunde*
talis, & *fortis respirationis*, in aprico utique est, quod
commode ad hæc incommoda adhibeatur.

Hic e *Dietetico* hoc fonte, & præservativa indicatio-
ne, jungi omnino debent, *Flatulentorum* omisio, *frigoris*
evitatio, *Excretionum alvinarum* tempestiva promotio.

Mediate, ad *crassitie* tanto *faciliorem* *discussionem*

per *Motus Corporis*, facit maxime ipsa præmissa *Vena se-
ctio*: Siquidem imminuta *quantitate*, quod reliquum est,
& *expeditius* & *longius* expandi atque extenuari valet:
Unde ipsarum quoq; *viarum* tanto minus incommodum,
aut *inequalis* aut *nimia*, *tensio* aut *distensio* tunc metuenda.

Medicamenta, quæ sanguinis *Resolutioni* promptiori
succurrunt, sunt primo ipsa *Antiscorbutica* pleraque. Ab-
stinendo nimirum a *tenuissimis* illis, *Cochlearia*, *Nastur-
tio*, si ad *Venam portæ* solum dirigenda sit intentio. Cum
enim nimis *tenuium* partium illa sint, levissimo sui transi-
tu, hic quidem minus efficiunt, quod opus est, interim in
tota *Massa* majorem concitationem producant.

Unde præcipue in *abundantia* Sanguinis conjuncta,
circumspectus semper usurpanda sunt. *Cruda* tamen, seu
in tota sua substantia, revera longe *utiliora* sunt, propter
temperatiorem Salino-Sulphuream temperiem: quam
foli ipsorum *teneriores* & *agiliores* *Spiritus*, qui nimis cito,
& nimis *præcipitanter*, quicquid præstant, peragunt.

Sane respectu hujus *Salinæ* Substantiæ paulo fixio-
ris, minime rejicula sunt ipsa quoque horum *Extracta*,
ut *Experientia* locupleti testimonio confirmat.

Neque frustra omnino est, quod *Hermannus Nicolai*
(vid. *Bonetti Med. Sept. Collatitia*, T. 1. p. 689.) monet, &
velut ipsius Naturæ indicio superstruit, quod *acriora* illa,
commodissime *temperatis*, & in *Specie Cochleariæ, aceto-
sæ*, miscenda sint: Uti jam pridem *Forestus*, eandem cum
Beccabunga contemperare satagit.

Alia *Resolventia* huc quadrantia, sunt præcipue
radices *salino-Sulphureo* tenuissimo Principio divi-
tes, *Ari*, *Helenii*, *Pimpinelle albæ*, *Petasitidis*,
Bardanæ, *Vincetoxicæ*, *Cichor.* & *taraxici dipta-
mni albi*: Herb. *Betonicæ*, *capill. vener.* *Agerati*,
Chærefolii, *Origani*, *Centaurei minor*, ut & horum
flo.

flores & summitates: Semina temperata, *anisi, fœnicul. Coriandri, Carvi, Nigelle, filer. montan.* Gummata seu Gummi Resinæ, *Ammoniac. Galban. Bdell. sagapen.* & efficacissima *Myrrha*, modo debita circumspectione adhibita: *Succin.* quoque, & *Gum. Juniper. & ladani,* &c. Hæc omnia & singula, ut & inde paratæ *Essentiæ, Extracta, Infusa* &c. si pro diversitate *Temperamentorum* recte usurpentur, efficacia utique sunt.

Resolutis ita Humoribus, procedit facile Sponte *Motus* ipsorum *passivus*: Sed *viarum capacitas*, distensio, *flaccescencia*, requirit fere Specialem indicationem.

Licet enim antedicta *acriora*, simul edant *Nervino. Tonico* effectum, & simul vias quoque ad robur aliquod reducant: Est tamen ille effectus magis *temporarius* tantum, & minus durabilis. Unde magis fere ad *mitigandum* malum, quam ad *evertendum* funditus, & *constanter curandum*, satisfaciunt.

Subadstringentia vero paulo *fixiora*, lenia simul, sed eo ipso diutius continuata, plus hic præstant.

Ex his principalia quidem sunt ipsa *Martialia*, interim neque in his locum habent crassius *adstringentia* *Martialia* præparata. Unde attentiorum Practicorum non levis est querimonia, quod *Martialia* sæpe admodum perverfos effectus edant: nempe crudiora.

Est hic utique commendabilis, vel *crudus Mars*, vel *tenerrima* ejus portio, *Crocus Martis Cachecticus* *Zyvolferi.* Juxta *Martialia*, tenerrime, sed & satis efficacis operationis *Tonico-Nervina*, sunt *Salia volatilia urinosa.* Cur magis efficacia, & proinde referenda sint, in hac classe, quam in priore, *Humorum alterativa*, ne nimium excreseat disputatio, hic non profequi possumus.

Interim, sub universa hac utraque *Indicatione* cavendum, ne *Methodus* pervertatur, & illa quæ vias adstringunt, exhibeantur *ante*, quam contenti *humoris* facta sit *Resolutio*: id est, ne *Motus* instituatur, antequam *materia* sit *mobilis*,

Ad

Ad Motus vero *Activos*, succurrendum est, vel *placatione* eorundem, & *speciali* *cohibitione*: vel eorundem *promotione*.

Placationem, simpliciter *Opiatis*, & *Narcosis* peragere, nemini temere suasferim. Adhibeantur *Anodyna*, per *aromatico analeptica* additamenta ad minimum *correcta*. Talis est compositio *Laudani liquidi Sydenhami*; *Pilulæ Panaceæ Solaris Wildegans*: Quas tacite imitari viderur *B. Ladovici*, in *Pharmacia*, ubi de *Laudanis*: Confer. *Schulz. in Triga Cinabr.*

Cinabarina vero, sufficiente simul dosi data, efficacia utique hic sunt, præcipue, cum momento sæpe, *anodynorum Opiatorum* sociata.

Commendat inter *Narcotica*, ad tales fines, *Mass. Pil. de Cynoglossa D. D. Præses*, utpote ad *Sanguinis Tonico-Spasmodicas* pressiones valde appropriatam.

Nemo vero susceperit, *Opiatis* directe siltere *Motus*, abundante adhuc, & neglecta *materiali* causa. Siquidem nunquam ad tollendum *Morbum*, neque vero ad directe consequentia *Morborum symptomata*, danda sunt & sufficiunt: sed unice, ad *gradum* *Symptomatum* temperandum. Quo impertrato, a *Materia* *correctione* & *emotione* minime cessandum. Sed hic labor, hoc opus est!

Superfunt duo, ad *Contemperationem* *Motuum* exacerbatorum circa *venam portæ*, efficacissima. Unum *generale*, alterum *speciale*, imo *specificum*.

Illud, est *Nitrum*; cujus efficacia, *Humorum Acrimoniam* & *contemperandi*, & ad *Evacuationem* commodissimam, *Diureticam*, placidissime deducendi, non habet sibi par remedium. Neque vero altera ejus energia, *fibras partium, sensu* illo temperatissimo *frigidulo*, quem gestui ipsi offert, efficiendi, oblivioni danda, & in *fractura* *fibrarum* impetuosa, *frigido-humidulum* quasi, *relaxatorium* effectum edendo, commendanda est. Sane, quantos usus hoc concretum, simplex, nulla molesta arte eversum, in omnibus illis effectibus præstet, quos vulgo ab *irritatione* & *acrimonia* *Humorum* deducant, usus docere debet, verhis enim nemo facile crediderit.

Alterum, est *Millefolium*. Quod non frustra, in *Dissertatione de Motu Thnico*, appellatum esse: *turbarum circa venam portæ Moderativum specificum*, usus circumspectus docebit.

Circumspectus, inquam. Cujus, ut in omnibus *specificis*, *Motus* nempe *specialissimos* *consopientibus*, ille generalis est *Canon*: Neque movere, antequam *materia sit mobilis*. Neque motus temere siltere, *materiali ipsorum causa* non *sublata*. *Promotio* horum *motuum*, sit vel per *discussionem medicam* seu *Pharmaceuticam* & *Dieteticam*; ut ita cedente *materia*, cesset *motus*: De quibus supra: Vel per *Evacuationem* congruam. *Mediate* & *indirecte*, per *mensium* *promotionem*, in *fœminis*. *Directe* & *immediate*, per *Hæmorrhoidum* assuefactionem, in *viris*.

De quibus rebus *specialissime* agere, ut extra *instituti nostri rationem* est, ita cum opus ipsum propositum, in *molem* *insolitam* succreverit, tanto *consultius* hic *substitimus*, *exquisitiorem* harum rerum *exasciationem* quibuslibet, qui possunt, commendantes.

SOLI DEO GLORIA.

Ua 5316

ULB Halle 3
004 109 724

sb

1017

49
is.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS
DE

**VENA PORTÆ
PORTA MALORUM
HYPOCHONDRIACO-SPLENE-
TICO-SUFFOCATIVO-HYSTERICO-
COLICO-HÆMORRHOIDARIORUM,**

QUAM

DEO BENEDICENTE,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO JUVENTUTIS PRINCIPE

DN. FRIDERICO WILHELMO,
MARCHIONE BRANDENB. ET ELECTORATUS
HEREDE, AC RELIQUA,

JUSSU GRATIOSÆ FACULTATIS MEDICÆ,
SUB PRÆSIDIO

N. GEORGII ERNESTI STAHL,
D. ET PROF. PUBL. JAM DECANI,

PRO LICENTIA,

summos in ARTE MEDICA Honores, Juraque & Privi-
gia legitime capeffendi,

Ad d. XXII. Februar. horis locoque solitis,

Publicæ disquisitioni proponet

JOACHIMUS PETRUS GAETKE,
LUNEB.

HALÆ MAGDEBURGICÆ,

litteris CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typ. *Recusa 1726.*

